

A csodák útján

TATAI BARTÓK BÉLA ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Az intézmény OM azonosítója: 031696	Készítette: Az igazgató a nevelőtestület bevonásával
LEGITIMÁCIÓS ELJÁRÁS	
A pedagógiai programot jóváhagyta	
A Tatai Bartók Béla Óvoda pedagógiai program módosításának elfogadását a Tata Város Képviselő-testülete 266/2025. (X.29.) számú határozatával jóváhagyta.	
Ph.	Fenntartó nevében névaláírás
A pedagógiai programot véleményezte 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 118. § (3) pont.	
A Nevelőtestület a 141/2025. (IX. 2.) határozat számon elfogadta. A nevelőtestület képviseletében aláírta:	
Ph.	Pusztai Katalin (igazgató helyettes)
A Szakmai munkaközösség:	
	Babai Anita, munkaköz. vez.
A Tehetséggondozó munkaközösség:	
	Pekárné Marschal Mária, munkaköz. vez.
A Mese-játék munkaközösség:	
	Magasi-Nagy Júlia, munkaköz. vez.
Az óvoda szülői szervezetének – SZMK - nevében Nkt. 72. § (5) pont	
..... Irtó-Plóza Mónika, SZMK vezető	
Az óvoda védőnői 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 128. § (6) (8) pont	Az óvodapszichológus 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 128. §
..... Harcsa Péterné, Kaposi Melinda védőnő	..... óvodapszichológus
Hatályos: a kihirdetés napjától 2025. 09. 02.	
A dokumentum jellege: Nyilvános	Megtalálható: az óvoda honlapján, és a közzétételi listában
Verziószám: 1 / 2025.	Készült: 2 példányban
Iktatószám: 115 /2025.	

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	4
1. Bemutatkozás	5
1.1. A pedagógiai program jogszabályi háttere	5
1.2. Óvodánk bemutatása	6
2. Gyermekkép, óvodakép	8
2.1. Gyermekkép	8
2.2. Óvodakép	8
2.3. Pedagóguskép – a nevelőtestület hitvallása	9
3. Pedagógiai programunk alapkövei	12
3.1. A vegyes csoport	12
3.2. A projekt módszer	13
4. Az óvodai nevelés feladatai	15
4.1. Az egészséges életmód alakítása	15
4.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	17
4.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	19
5. Az óvodai élet megszervezésének elvei	22
5.1. Személyi feltételek	22
5.2. Tárgyi feltételek	23
5.3. Az óvodai élet megszervezése	23
5.4. Az óvoda kapcsolatai	26
6. Az óvodai élet tevékenységformái	29
6.1. Játék	29
6.2. Verselés, mesélés	31
6.3. Ének, zene, népi játék, tánc	33
6.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	36
6.5. Mindennapos mozgás	38
6.6. A külső világ tevékeny megismerése	40
6.7. Munka jellegű tevékenységek	44
6.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	46
7. A gyermekek fejlődésének nyomon követése	48
8. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelése	50
8.1. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése	50
8.2. Tehetség gondozás	67
8.3. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése	70
9. Gyermekvédelmi munka	71
10. A gyermekek esélyegyenlőségét és a szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek	74
11. Hagyományaink, ünnepeink	75
Érvényességi rendelkezések	76

BEVEZETŐ

Pedagógiai programunk újragondolását az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának útmutatása és a mindennapi gyakorlatunkban tapasztalható változások tették szükségessé. A családokat, és az abban nevelkedő gyermekeket egy felgyorsult, folyamatosan változó világ veszi körül, annak összes pozitív és negatív hatásával együtt. Hitünk szerint alkalmazkodni kell a változásokhoz úgy, hogy az állandó, fontos, koroktól és divattól független értéket képviseljünk és közvetítsük olyan formában, amely célt ér nevelési elképzeléseink megvalósításában. Meg kell találni az utat a mai kor gyermekeihez és szüleikhez egyaránt.

Pedagógiai programunk az alapja és egyben meghatározója azoknak a közös értékeknek, amelyeket az óvodában dolgozó minden alkalmazottnak követnie kell. Megfogalmazzuk nevelésünk legfontosabb céljait, feladatait, alapelveit. Fontos, hogy a pedagógiai programban leírtakat a szülők is ismerjék. Így tudunk együttműködve, egymást támogatva és segítve haladni a közös cél felé. Fejlesztő munkánk során legfontosabb a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a gyermeki személyiség kibontakoztatása oly módon, hogy figyelünk életkori sajátosságaira és egyéni fejlődési ütemére.

A nevelőtestületünk tudatosan alkotta meg pedagógiai programunkat. Összegeztük az eddigi tapasztalatokat, figyelembe vettük az eredményeket és számba vettük a jövő várható kihívásait. Szakmai munkánkat ennek tükrében, magas színvonalon szeretnénk végezni.

„Az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia: oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.

A gyermeket - mint fejlődő személyiséget - gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, ebben az óvoda kiegészítő, ha szükséges hátránycsökkentő szerepet tölt be.” (ONOAP)

„ A legtöbb, amit gyermekeinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak.”

Johann Wolfgang von Goethe

1. BEMUTATKOZÁS

Az óvoda adatai

Az intézmény hivatalos neve:	Tatai Bartók Béla Óvoda
OM azonosító	031696
Az intézmény címe és elérhetősége (székhely óvoda):	2890 Tata, Bartók Béla u. 7/A. 06 - 34 – 380972, 06 – 30 – 6910016, e-mail: bartok.ovoda@tata.hu www.bartokovi.hu
Alapító okirat száma, kelte:	III/ 29-13 /2023.
Törzsszám:	648488
Adószám:	16755259-2-11
Az óvoda fenntartója, címe és elérhetősége:	Tata Város Önkormányzata 2890 Tata, Kossuth tér 1., tel: 06-34-588-611
A pedagógiai program készítője:	Az igazgató a nevelőtestülete bevonásával
A pedagógiai program elfogadója:	Nevelőtestület
Pedagógiai program jóváhagyója:	Tata Város Önkormányzata
Pedagógiai programot véleményezte:	Szülők közössége Védőnők Az óvoda pszichológusa
Hit-és vallásoktatás:	Az SZMSZ-ben szabályozottak szerint biztosított
A csoportok neve, férőhelyek száma:	Bóbita csoport: 25 fő Gézengúz csoport: 25 fő Katica csoport: 25 fő Méhecske csoport: 25 fő Napocska csoport: 25 fő

1.1. A pedagógiai program jogszabályi háttere

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény
- A pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény (a továbbiakban Púétv.)
- 401/2023. (VIII. 30.) Kormányrendelet (a továbbiakban Púétv.-vhr.)
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- Az 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- 48/2012. (XII.12.) EMMI rendelet a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 419/2024. (XII. 23.) Kormányrendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről
- 15/2013. (II.26. EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- Az óvoda hatályos Alapító Okirata
- Nevelőtestületi határozatok

1.2. Óvodánk bemutatása

Intézményünk Tatán, a „vizek városának” központjában, csodálatos természeti környezetben, az Öreg-tó közelében helyezkedik el. Egy uniós pályázatnak köszönhetően 2010-ben épült, így esztétikai szempontból és felszereltségét tekintve is megfelel a mai kor elvárásainak.

Az óvoda 5 csoportja, 125 kisgyermek nevelését teszi lehetővé. Minden csoportszoba öltözővel és saját mosdóval rendelkezik. Külön öröm számunkra az emeleten található, rengeteg eszközzel felszerelt tornaterem, amely az ide járó gyermekek mozgásfejlesztésének nagyon jó terepe. Óvodánkban van só-szobája, fejlesztő szobája, valamint saját főzőkonyha biztosítja az egészséges ételeket.

A törvényi előírásoknak megfelelően 2013-ban elkészült pedagógiai programunk. Az eddigi tapasztalatokra, erősségeinkre támaszkodva, 2018-ban újragondoltuk annak tartalmát. 2020-ban kiegészítettük a saját nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvével, valamint két pályázathoz kapcsolódóan módszertani javaslatok kerültek bele. 2024-ben és 2025-ben a törvényi változásoknak megfelelően módosítottuk pedagógiai programunkat.

A pedagógiai programunk olyan **szakmai jogforrás, amely kézzelfogható, gyakorlati útmutatást ad óvodapedagógusainknak, és növeli az itt folyó oktató és nevelőmunka hatékonyságát.**

A nevelőtestületet sokéves szakmai tapasztalat, kiváló szaktudás, folyamatos önképzés jellemzi. Fontosnak tartjuk a dolgozói közösség formálását, a „csapatszellem” kialakítását. Egymás munkájának elismerése és megbecsülése, a magas színvonalú szakmai munka egyik alapjellemezője.

Óvodánk felvállalta a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését és ellátásuk szakmai feladatait. Befogadó intézményként fel vagyunk készülve a gyermekek fogadására.

Az óvoda életét, értékeit, módszereit, személyi, tárgyi feltételeit úgy alakítjuk, hogy valamennyi érintett gyermek szükségleteit figyelembe vesszük.

Elsődleges törekvésünk a szociális beilleszkedés megvalósítása. A vegyes életkorú csoportokban alap elvárás az egyénre szabott differenciálás.

Az óvodai oktató- és nevelőmunkát segíti az intézmény saját gyógypedagógusa és speciális feladat esetén az utazó gyógypedagógusok (logopédus, konduktor, autizmus szakon végzett gyógypedagógus, szükség esetén pszichológus), akik a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni fejlesztését végzik.

Ezzel egy időben külön figyelemmel fordulunk a kiemelkedő képességű gyermekek felé is, akikre tehetségígéreteként tekintünk. Számukra egyaránt biztosítjuk a megfelelő feltételeket és lehetőségeket az optimális fejlődéshez.

A felzárkóztatást éppúgy feladatunknak tekintjük, mint a tehetséggondozást.

Célunk a magas színvonalú szakmai munkavégzés. Nyitottak vagyunk a partneri elvárásokra, de munkánkat és szolgáltatásainkat a szakmaiság és a gyermekek mindenek felett álló érdekét szolgáló szempontok határozzák meg.

2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

2.1. Gyermekkép

- A gyermek fejlődő személyiségét meghatározzák: a genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó.
- Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik.
- Biztosítjuk minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, és esetleges hátrányai csökkenjenek.
- Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Bízunk benne, hogy programunk megvalósításával testileg, lelkileg harmonikus személyiségű gyermekek hagyják el az óvodát. Megerősödnek saját egyéni képességeikben, alkalmasak lesznek arra, hogy egy közösség hasznos tagjává váljanak. Jellemző lesz rájuk a nyitottság, a kíváncsiság, a felfedezési vágy. Képesek lesznek döntéseket hozni, problémák esetén keresik a megoldásokat. A tudásvágy hajtja a mindennapi tevékenységüket és képesek lesznek a siker megélésére és a kudarc elviselésére egyaránt.

2.2. Óvodakép

Az Nkt. 8. § (1) (2) bekezdése alapján az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, amely a gyermeket fokozatosan, de különösen az utolsó évében az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel. Az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen, fővárosi kerületben, vagy ha a felvételi körzet több településen található, az érintett településeken lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető.

- Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
- Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.
- Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodai funkciók teljesítése közben (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.
- Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.

2.3. Pedagóguskép – a nevelőtestület hitvallása

„A pedagógus feladata csak a vezetés, az útmutatás: ő csak segít, szolgál, míg a gyermek személyisége a maga erejénél fogva fejlődik, mert a gyermek maga cselekszik.”

Maria Montessori

- Ez a pedagógia, alkotó egyéniségeket kíván és feltételezi a nyitottságot.
- Az óvodapedagógus a gyermekekkel tudjon természetes módon együtt élni és szüleikkel együttműködni.
- Az óvodapedagógus partner, akit mindig segítségül hívhat a gyermek.
- Merje az óvodapedagógus nyíltan vállalni személyiségét és korlátait, legyen képes személyre szabott pedagógiát tervezni és gyakorolni, bízsanak benne.
- Legyen képes kezelni a konfliktushelyzeteket, fogadja el a másságot, rendelkezzen önálló pedagógiai elképzeléssel, legyen rugalmas, és tudja a csoport életét a háttérből irányítani.
- Legyen képes szakmai műhelyekben gondolkodni, egymással és egymástól tanulni.
- Szakmai munkáját jellemezze a tudatosság, ismerje és képviselje óvodánk értékeit, specifikumait.

*„Ha teheted, kézzel – fejjel – szívvel,
személyes érdeklődésedtől indítva,
szabadon játszva, próbálkozva, tévedve,
egyéni ütemben haladva,
az önkifejezés lehetőségével élve,
leleményesen, kreatívan, önállóan
felfedezve, önbizalommal,
felelősséggel, tárgyi és érzelmi
biztonságban, gazdag, ihlető
környezetben, figyelmes segítséggel,
ösztönző támogatással, szeretettel,
megértéssel, befogadva, jó szándékkal
bírálva,
nyitottan, rugalmasan, tolerálva, egyéni
különbségeket tiszteletben tartva, a közösség
segítő erejére támaszkodva szárnyakat
adhatsz.”*

(Zsámboki Károlyné, Eperjessy Barnáné)

A köznevelési foglalkoztatotti jogviszonyban álló **alapvető feladata** (Púétv. 67. § (1)) a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, a sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével:

- A nevelő és oktató munkája során gondoskodják a gyermek személyiségének fejlődéséről, tehetségének kibontakoztatásáról, ennek érdekében tegyen meg minden tőle elvárhatót, figyelembe véve a gyermek egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel egyénileg foglalkozzon, szükség szerint együttműködjön gyógypedagógussal, konduktorral vagy a nevelést, oktatást segítő más szakemberekkel, a hátrányos helyzetű gyermek, tanuló felzárkózását elősegítse.
- Segítse a tehetségek felismerését, kiteljesedését, figyelemmel kövesse a tehetséges tanulókat.
- Mozdítsa elő a gyermek, tanuló erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködés magatartási szabályainak elsajátítását, és törekedjen azok betartatására.
- Nevelje a gyermekeket, tanulókat egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre.
- A szülőt (törvényes képviselőt) rendszeresen tájékoztassa a gyermek fejlődéséről, teljesítményéről, magatartásáról, az ezzel kapcsolatban észlelt problémákról.
- A gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.
- Maradéktalanul tartsa tiszteletben a gyermekek és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait, javaslataikra, kérdéseikre érdemi választ adjon.
- Vegyen részt a számára előírt pedagógus-továbbképzéseken, folyamatosan képezze magát.
- A pedagógiai programban és a köznevelési intézmény szervezeti és működési szabályzatában előírt pedagógiai és adminisztratív feladatait teljesítse.
- Pontosan és aktívan részt vegyen a nevelőtestület értekezletein, a fogadóórákon, az intézményi ünnepségeken és az éves munkaterv szerinti rendezvényeken.
- Határidőre szerezze meg a kötelező minősítést.
- Őrizze meg a köznevelési foglalkoztatotti jogviszonya során tudomására jutó titkot.
- Hivatásához méltó, az Etikai Kódex szerinti magatartást tanúsítson.
- A gyermek, tanuló érdekében működjön együtt munkatársaival és más intézményekkel.

Az óvodai nevelés alapelvei:

- A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezze.
- Az óvodai nevelésünk lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakozását.
- A nevelésünkben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodnia.

Az óvodai nevelés során gondoskodunk:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről;
- az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről;
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról;
- a gyermeki közösségekben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról;
- e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó képességfejlesztésről, műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről;
- a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

Pedagógiai programunk figyelembe veszi:

- A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét.

Szeretnénk, ha óvodánkban a megértés, az egymás iránti türelem, elfogadás, szeretet uralkodna.

Szeretnénk, hogy a szülő és óvodapedagógus között bizalommal teli légkör alakuljon ki, hiszen együttműködve, egymást támogatva munkánk hatékonyabb lesz, a felmerülő problémák könnyebben megoldhatók.

Szeretnénk, hogy gyermekeink jókedvű, kreatív, szeretetteljes légkörben nevelkedjenek.

Mi, óvodapedagógusok arra törekszünk, hogy a gyermekek mindennapjait az önfelelt játék, a tapasztalatszerzés lehetősége, az egyéni sikerek, közösségi élmények sora hassa át.

Pozitív hozzáállásunkkal mintát jelentünk a különleges bánásmódot igénylő gyermekek elfogadásában és elfogadtatásában.

3. PEDAGÓGIAI PROGRAMUNK ALAPKÖVEI

3.1. A vegyes csoport

A vegyes életkorú csoport a családhoz hasonló, természetes, megnyugtató közeget biztosít a gyermekeknek. Az egy-két évvel idősebb óvodások, közvetítői a csoport szokásainak és nagyon jó mentorai a kisebbeknek. Magabiztosan mozognak az óvodai környezetben és segítőkészen, kedvesen fogadják az új gyermekeket, ezáltal a beszkokás könnyebben megtörténik.

A gyermekek ebben az életkorban spontán utánnzással tanulnak a legkönnyebben. A vegyes csoport nagyon jó színtere ennek, mivel a tanulás nem csak felnőtt – gyermek viszonylatában valósul meg, hanem gyermek is tanul gyermektől. A testvérek egy csoportba kerülése mindig többtámogatást jelent az újonnan érkező kicsinek. A szociális képességek fejlődése során, különböző életkorú társkapcsolatra van lehetőség. A párhuzamos tevékenységek biztosításával az öndifferenciálás gyakorlattá válik, az eltérő képességek természetesek.

Versengés helyett az elfogadás, a segítőkészség, az empátia lesz uralkodó. Természetesen ehhez elengedhetetlen a gyermekekkel együtt, közösen kialakított szokás- és szabályrendszer, amely minden életkorú gyermeknek biztosítja jogait, elfogadottá teszi kötelességeit és a közösség szabályait. Kiszámíthatóságot és biztonságérzetet ad, valamint feltételezi, hogy a gyermekek egymást is és a felnőtteket is tiszteletben tartják.

Az óvodapedagógus feladata vegyes életkorú csoport esetén:

- Biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes csoportélet kialakítása.
- Szem előtt kell tartani, hogy az óvodapedagógus, a dajka és a csoport nagyobb gyermekei mintát jelentenek egymásnak és az újonnan érkezőknek.
- Érzelmi biztonságot kell nyújtani a gyermekeknek odafigyeléssel, meghallgatással, megértéssel, elfogadással, ringatással.
- A szokás- és szabályrendszer megalapozása, mert erre épül később a napi tevékenységek szervezésének zökkenőmentes megvalósítása.
- Megfelelő játéktér és játéklehetőség biztosítása a különböző életkorú gyermekeknek.
- A napi tevékenységek tervezését, mindig a nagycsoportos korú gyermekek szintjéhez kell igazítani. A kisebbek tevékenysége ehhez képest differenciálódik.
- Párhuzamosan végezhető tevékenységek biztosítása.
- Tervezéskor és a tevékenységek szervezésekor külön figyelmet kell fordítani a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek személyre szabott differenciálására (SNI, tehetséggondozás).

3.2. A projekt módszer

„A projektmódszer a gyermek érdeklődésére, a pedagógus és a gyermek közös tevékenységére épülő módszer. A megismerési folyamatok a projektek tevékenységeinek sorozatában valósul meg.”

(Körmöci Katalin, 2012. 16. o.)

A projekt módszer, egy olyan oktatási és nevelési eljárás, amely az oktatás menetét gyakorlati problémák köré csoportosítja. Célvezérelt tapasztalatszerzés. Az adott téma határozza meg a tevékenység célját, rendezi el folyamatát és adja motivációs erejét.

Az óvodás kisgyermekes esetében lehetőséget teremt egy problémakör, egy téma, komplex, többszempontú, játékos tevékenységekbe történő feldolgozására. Biztosítja a választási lehetőséget, a sok mozgást, a cselekvést. A gyermek használhatja fantáziáját, kreativitását, saját tapasztalatira támaszkodhat. Elősegíti a szociális- és kommunikációs kompetenciák fejlődését: együttműködés, kezdeményezőkézség, kapcsolatteremtés, feladattudat, beszédkedv, párbeszéd, alkalmazkodás, elfogadás. Alakítja önértékelését és önellenőrzési formákat biztosít. Az egyéni fejlődés, az egyéni érdeklődés, a szabad önkifejezés természetessé válik.

A projekt módszer jellemzői óvodában:

- A tanulás folyamata, személyes tapasztalatszerzésen keresztül valósul meg.
- A gyermek aktív alakítója a tanulási folyamatnak.
- Az óvodapedagógus és a gyermek közös tevékenysége.
- A projekt komplex feladatok során valósul meg.
- A tevékenységek érvényesülhetnek szabad játékban és a felnőtt által felajánlott tevékenységben. A kettő általában elkülönül egymástól. A szabad játékban a projekthez gyűjtött, bevitt, készített tárgyak, információk kötetlen felhasználása történik, a gyermekek egyéni ötletei alapján. A tevékenységrepertoárt a pedagógus állítja össze úgy, hogy a különböző fejlettségű gyermekek bekapcsolódása lehetővé váljon.
- A projekt tartalma egy nagy tematikus játék, amelynek során gyakorlati természetű problémák megoldása, esztétikai élmények megélése, gyakorlati feladatok kivitelezése, valamilyen tudás, tevékenység elsajátítása, ismeretszerzés valósulhat meg.
- A projekt több nap, vagy hét, folyamán teljesedik ki, s közben is változik a gyermekek újabb elképzeléseivel.
- A megvalósuláshoz a család, a szülők támogatása, közreműködése is hozzájárulhat.
- A játék, a munka, a tanulás ötvöződik a gyermek tevékenységében, nem elkülöníthető módon érvényesül.
- A projekt szelleme, gondolatisága a környezet külső megjelenésében is tükröződik. Így az új projekttel a csoport képe is megváltozik.
- A gyermekek és a pedagógus egyaránt tevékeny résztvevői a folyamatnak.

A projekt felépítésének folyamata:

1. Témaválasztás: a pedagógus logikusan elgondolt tervezése, a pedagógus, a gyermek, akár a szülő ötlete alapján.

2. Szándékterv / tevékenységterv készítése, amit a pedagógus készít el, de mindig figyelembe veszi a gyermekek ötleteit, így rugalmasan alakítja a projekt feldolgozásának folyamatát.
3. Szervezés: a témával kapcsolatos tudás, ismeretanyag, tapasztalatok összegyűjtése, a témához kapcsolható tevékenységek végiggondolása, az eszközök számbavétele.
4. Gyűjtőmunka, élményszerzés.
5. A téma feldolgozása: itt nyílik lehetőség a konkrét tevékenységek elvégzésére, és itt van lehetőség a differenciált fejlesztésre, a párhuzamos tevékenységek biztosítására. Itt mutatkozik meg a gyermekek önállósága, eltérő képességeik.
6. A termék, produktum, záró esemény bemutatása, mások számára megtekinthetővé tétele. Fontosak a visszajelzések, az átélt sikerélmény.
7. A projekt értékelése. Az egyéni és közösségi teljesítmény végiggondolása, megbeszélése után fontos a kiértékelés, az előremutató következtetések levonása, amelyeket újabb projektek esetén érdemes figyelembe venni.
8. A projekt lezárását követő tevékenység: érdemes időt hagyni arra, hogy a gyermekek feldolgozhassák, kijátszhassák magukból a közösen átélt élményt.

Az óvodapedagógus feladata projekt módszer esetén

- A gyermeki kezdeményezés figyelembe vétele, támogatása. Ahhoz, hogy ez érvényesülhessen, átértékelődik az óvodapedagógus szerepe. Hosszú és rövid távú tervek elkészítése a gyermekekkel együtt történik, amit ábrák segítségével teszünk „olvashatóvá” a gyermekek számára.
- Hangolja rá a témára a gyermekeket, keltse fel érdeklődésüket.
- Lehetőség szerint vonja be a szülőket a projekt feldolgozásának folyamatába (élmények, gyűjtőmunka), építse az óvoda és a család kapcsolatát.
- Biztosítsa – lehetőség szerint - a tematikus játék kialakulásának feltételeit (eszköz, tér, idő, ötlet).
- Részletesen kidolgozott szándéktervet/tevékenységtervet kell készíteni, amely a lehetséges megvalósítást tartalmazza. Fontos a projektbe beépíthető tevékenységek végiggondolása. Meg kell keresni a tevékenységekben rejlő fejlesztési lehetőségeket, a képességek alakításának lehetőségét és az ahhoz kapcsolódó műveltségtartalmat.
- A folyamatos értékelés, amely egyrészt magában foglalja az egyéni teljesítmények nyomon követését – sok biztatással, pozitív megerősítéssel –, valamint figyelemmel kíséri a csoport együttműködését, együttgondolkodását, társas hatékonyságát. Ennek nagyon jó színtere a délelőtti lezáró közös beszélgetés, amely a következő napot előrevetítő ötletelések és megbeszélések színtere is egyben.

4. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi, lelki és értelmi fejlesztése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Nevelési programunk fő törekvése, hogy a tanulási képességek célzott fejlesztésével minden gyermeket felkészítsünk a zökkenőmentes iskolakezdésre, az iskolai közösségbe történő beilleszkedésre.

A program tartalmi kidolgozásánál a gyermek alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára, a mozgásra és a játékra alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő pedagógiai és pszichológiai feladatokat. A program nevelési keretét egyfelől a gyermek természetes megnyilvánulási formái, másfelől az óvoda kultúraátadó hatásrendszerének együttese, kölcsönössége határozza meg.

Biztosítjuk a gyermek személyiségének fejlődését, közösségi életre történő felkészítését, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztését, fejlődésének segítését, melyek által minden gyermek eljut az iskolakezdéshez szükséges értelmi, lelki, szociális és testi fejlettséghez.

4.1. Az egészséges életmód alakítása

A fejlődés korai szakaszában az egészséges életmódra történő felkészítés meghatározó, hiszen az ebben az életszakaszban megszerzett ismeretek, készségek és szokások a későbbi életvitelt jelentősen befolyásolják. A gyermekek már bizonyos ismeretekkel, tapasztalatokkal érkeznek az óvodába. Ezekre alapozva, ezt tovább erősítve, szükség esetén kioltva alakítjuk a testápolás, táplálkozás, öltözködés, mozgás, pihenés, levegőzés és testedzés szokásrendszerét. Meghatározó a megfelelő napirend kialakítása, amely elegendő időt biztosít az egyes tevékenységekre, így megteremti a gyermek számára a kiegyensúlyozott, biztonságos, nyugodt légkört.

Az egészséges életmód és az egészséges környezet egymással kölcsönhatásban van, egymást kiegészítik, ezért fontosnak tartjuk a környezettudatos szemlélet és magatartás megalapozását.

Célunk: a gyermek testi, lelki szükségleteinek kielégítése, az egészséges életvitel szokásának megalapozása, testi fejlődésük elősegítése, mozgásigényük kielégítése.

Feladatunk:

- A gyermekek gondozása, testi komfortérzetének kielégítése, kialakítása.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermek testi képességeinek, fejlődésének segítése. Önállóságuk ösztönzése, óvodáskor végére annak kialakítása. Az önkiszolgáló feladatok elvégzése, a tevékenységek többszöri gyakorlása teszi lehetővé az önállóság kialakulását, ami alakítja a gyermekek énképét.

Jó esetben a szokások óvodáskor végére szükségletté válnak. Fontos az elegendő idő biztosítása a napirendben.

- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése. Minden nap biztosítjuk a szabadban tartózkodás lehetőségét és törekszünk arra, hogy a gyermekek minél több tevékenységüket a levegőn végezzék. A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk.
- Nagyon fontos a pihenéshez szükséges nyugodt légkör biztosítása, az altatás hangulatához illő mese, halk zene. A gyermekek egyéni alvásigényének és szokásainak figyelembevételével a szükséges tárgyi és személyi feltételek megteremtése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukor tartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- Életvezetési készségek fejlesztése, amelyek szükségesek a problémamegoldáshoz, a rugalmas alkalmazkodóképességhez, a nehézségek leküzdéséhez, a mérlegelő gondolkodáshoz, a hatékony kommunikációhoz. Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- Szükség esetén, megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

Az egészséges életmód alakításával kapcsolatos óvodapedagógusi feladatok

- Nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megteremtése a csoportban.
- A gyermekek testi szükségleteinek kielégítése az egész nap folyamán.
- A szokás- és szabályrendszer közös alakítása a gyermekekkel.
- A kialakított szokás- és szabályrendszer betartásának figyelemmel kísérése, reális, a gyermekek egyéni fejlődéséhez viszonyított fejlesztő értékelése.
- Önállósági törekvések támogatása.
- Az egészséges életmód alakítását, kialakítását segítő mindennapos mozgáslehetőség biztosítása.
- A kulturált étkezés szokásainak megismertetése, gyakoroltatása.
- Megfelelő személyi higiénia igényének kialakítása.
- A gyermekek időjárásnak megfelelő, réteges öltözködésre szoktatása.
- Az alvást nem igénylő nagyoknak, lehetőség szerint, csendes tevékenység biztosítása 14 órától.
- A gyermekek balesetvédelmi oktatása évente egyszer, illetve az alkalomnak megfelelően, dokumentálva.
- Beteg gyermek elkülönítése, gondoskodás a felügyeletéről és szülei értesítése.

A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére az egészséges életmód alakítása területén

- Megjelennek az első alakváltozás jellemzői (fogváltás, testarányok megváltozása).
- Mozgása összerendezett, finommozgásra képes.
- Önállóan tisztálkodik, mos fogat, használja a fésűt, papír zsebkendőt, WC-papírt.
- Ügyel az eszközök (pl.:kés, olló, tű stb.) biztonságos használatára.
- Önállóan fogyasztja el az ételt, tölti ki a vizet.
- Helyesen használja az evőeszközöket.
- Igényes az esztétikus terítésre, ügyel az asztaluk rendjére.
- Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Önállóan, gondosan öltözik, vetkőzik.
- Tud gombolni, cipőt fűzni, kötni.
- Felismeri saját ruhadarabjaikat, ügyel az esztétikus öltözködésre.
- Értzi és jelzi, ha fázik, vagy ha melege van.
- Ügyel környezete rendjére, tisztaságára.
- Ismeri a szelektív hulladékgyűjtés okát és mikéntjét.

4.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Célunk:

Az óvodáskor jellemző sajátossága magatartásának érzelmi vezéreltsége. Olyan óvodai légkör biztosítására törekszünk, amelyben a gyermekek elfogadva és szeretve, érzelmi biztonságban érzik magukat, a légkör ösztönző és állandó értékrend a jellemző. Az óvoda egyszerre segíti a gyermek erkölcsi- és szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását és teret enged önkifejező törekvéseinek. Fontos az egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre nevelés. A gyermekeket egymás különbözőségének elfogadására és megértésére neveljük. Az együttéléshez szükséges erkölcsi normák és szabályok belsővé válása csak akkor alakul ki, ha a gyermek állandóan gyakorolja a társaihoz való helyes viszonyulást. Ezt alapozzák meg a csoport szokásai, szabályai, a kooperatív együttműködésre ösztönző tevékenységek, valamint a közös élmények.

Feladatunk:

- Kedvező érzelmi hatások biztosítása az óvodába lépéstől kezdve.
- Az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermek - gyermek, valamint az óvodai alkalmazottak egymás közötti kapcsolatát pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. Az érzelmi biztonság jó közérzetet biztosít, és ez által nyugodt tevékenységet tesz lehetővé.
- Egyszerre biztosítsuk a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását. Engedjük teret önkifejező törekvéseinek.
- Neveljük a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

- A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása. Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, szokás- és normarendszerének megalapozását.
- A mindennapi tevékenységeket a gyermek nyitottságára építjük, és segítjük hozzá a gyermeket szűkebb és tágabb környezetének megismeréséhez, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja. Legyen képes rácsodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.
- A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja során modellértékű viselkedés megvalósítása.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

Az óvodapedagógus feladata az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelésből adódóan

- Nyugodt, kiegyensúlyozott, biztonságot árasztó légkör kialakítása.
- A csoportszoba környezettudatos szemléletű, otthonos, hangulatos, esztétikus, biztonságos berendezése.
- Az élet, az élővilág tiszteletére, megbecsülésére nevelés.
- Az udvariassági beszédformák megismertetése, alkalmazásának figyelemmel kísérése.
- Erkölcsi normák megfogalmazása, közvetítése.
- A gyermekek önálló véleményalkotásának és döntésfejlődésének támogatása.
- Az interperszonális kapcsolatok kialakításához szükséges készségek, képességek alakítása.
- Társas kapcsolatok formálásának segítése, az összetartozás élményének mélyítése, a „mi-tudat” alakítása.
- Olyan közösség megteremtése, ahol a csoport szokás- és szabályrendszere tartalmazza a mindenkire érvényes, kötelezően betartandó szabályokat, és amely magában foglalja a gyermek jogait is.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés területén

- Szeret óvodába járni, ragaszkodik társaihoz és a felnőttekhez.
- Elmondja örömeit, élményeit, sérelmeit.
- Érzelmait képes kifejezni szóval, testbeszéddel, az ábrázolás eszközeivel.
- Kérés nélkül is segítik egymást.
- A közösen kialakított szabályokat, korlátokat betartja.
- Konfliktushelyzetet mindkét fél számára elfogadhatóan, viszonylag önállóan oldja meg, szükség szerint felnőtt segítségét kéri.
- Tud segítséget kérni, képes az együttműködésre.

- Ismeri és alkalmazza az udvarias viselkedés szabályait, formuláit.
- Képes a többiekhez alkalmazkodni, toleránsan viselkedni, a másikat elfogadni.
- A közösség érdekében szívesen vállal megbízatást, munkát, alakulóban van feladattudata.
- Elismerik egymás érdemeit.
- Késleltetni tudja szükségleteinek kielégítését.

4.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés a gyermek egész életét áthatja. Az értelmi nevelés változatos tevékenységeken keresztül, a kultúraátadás hatásrendszerében az óvodai nevelési módszerek segítségével, elsődlegesen a gyermek szabad játéka által valósul meg. Az értelmi fejlesztés szoros kapcsolatban van az anyanyelv és kommunikáció alakulásával.

A program lényeges része a beszéd, az anyanyelv és a kommunikáció fejlesztése. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alap kultúrtechnikák elsajátítására. A kommunikáció, a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás), alkotóképesség fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Célunk: A kommunikáció különböző formáinak alakítása, szókincsük gazdagítása, beszédkedvük fenntartása. A gyermek érdeklődésének, kíváncsiságának kielégítése, a már meglévő tapasztalataira, ismereteire, élményeire építve. Kreatív gondolkodásra, alkotó cselekedetre készítés a gyermek értelmi képességeinek kibontakoztatása érdekében.

Feladatunk:

- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása. Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.
- A gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása, a válaszok igénylésére való ösztönzés.

- A gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra – alapozva, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosítsunk a gyermeknek olyan változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.
- Az értelmi nevelés további feladata a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása.
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség) fejlesztése.
- Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Az óvodapedagógus feladata az anyanyelvi, értelmi fejlesztésből adódóan

- Olyan biztonságos, elfogadó, szeretetteljes légkör megteremtése, ahol bátran elmondhatják a gyermekek a gondolataikat, kérdéseiket.
- Változatos tevékenységek szervezése, biztosítása.
- A sokoldalú tapasztalatszerzés biztosítása, amely a későbbiekben élményként előhívható.
- A természeti és társadalmi környezet jelzéseinek, nonverbális közléseinek megismertetése.
- A gyermekek kíváncsiságára, érdeklődésére építés.
- Az egyéni érdeklődési kör figyelembevétel.
- Figyelemre, összpontosításra motiválás.
- A pszichikus képességstruktúrák fejlődésének egyéni nyomon követése, a szükséges fejlesztési feladatok tervezése és beépítése a gyakorlatba.
- Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.
- Kommunikációs helyzetek teremtése, a gyermekek beszédkedvének felkeltése.
- A gyermekek szókincsének bővítése.
- A társak verbális és nonverbális reakcióinak megértésének segítése.
- A nyelvi hátrányos helyzetű, illetve a nyelvi kiemelkedő gyermekek differenciált fejlesztése.
- Mintaadás nyelvtanilag helyes, jól érthető, tiszta beszéddel.
- Szakmai kapcsolat tartása a logopédussal és fejlesztőpedagógussal.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére az anyanyelvi és az értelmi fejlesztés területén

- Az érzékszervek jól funkcionálnak, képes tudatos érzékelésre, észlelésre, gondolkodásra.
- Képes megérteni, átlátni folyamatokat, felismerni összefüggéseket.
- Tud következtetni tapasztalatait felhasználásával.
- Képes megoldási javaslatokat tenni, él a választás lehetőségével.
- Bátran elmondja élményeit, gondolatait.
- Képes a folyamatos beszédre.
- Használja köznyelvi szókészletünket, ismer irodalmi szavakat, kifejezéseket.

- Beszédében képes érzelmi fokozatokat kifejezni.
- Udvarias, nyugodt stílusban beszél, alkalmazza az udvarias beszédformulákat, hangosan köszön.
- Képes vizuális, auditív differenciálásra.
- Térbeli viszonyokat képes felismerni, megnevezni.
- A keresztcsatornák működése korának megfelelő.
- Az önkéntelen bevésés mellett megjelenik a szándékos bevésés is.
- Tartós figyelme, önfegyelme, kitartása, munkatempója, önállósága életkorának megfelelő.
- Feladattudata kialakulóban van, ami a feladat megértésében, a feladattartásban, a feladatok eredményes elvégzésében nyilvánul meg.
- Gondolkodására a problémamegoldásra törekvés és a kreativitás jellemzi.
- Kérdésre legalább egyszerű mondattal válaszol.
- Jól használja a metakommunikációs eszközöket.
- Bátran, szívesen kommunikál társaival és a felnőttekkel.
- Társára odafigyel, türelmesen meghallgatja mondanivalóját.
- A közölt információt megérti.
- A kommunikációt kapcsolatfelvételre is használja.
- Verbális emlékezete korának megfelelő.
- Egyszerűbb történetet, mesét képes önállóan is elmondani.
- Tud szemkontaktust teremteni és tartani.
- Megjelenik a szándékos figyelem.
- A cselekvő szemléletes és a képi gondolkodás mellett megjelenik az elemi fogalmi gondolkodás.

5. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

5.1. Személyi feltételek

Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

Az intézmény teljes nyitva tartása alatt (lehetőség szerint) óvodapedagógus foglalkozik a gyermekekkel. A nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Minden csoportban két óvodapedagógus és egy dajka dolgozik. Az óvodapedagógus irányítása alatt segíti az oktató és nevelőmunka szervezését a pedagógiai asszisztens, aki szükség szerint be tud kapcsolódni minden csoport életébe, egy adott feladat ellátására, vagy egy-egy gyermek óvodai életének megsegítésére.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése gyógypedagógus közreműködését igényli. Az óvoda saját gyógypedagógussal rendelkezik, így csak a speciális végzettséget igénylő gyermekek fejlesztését végzi utazó gyógypedagógus (logopédus, konduktor, autizmus szakos gyógypedagógus stb.). A fejlesztő munka a szülők bevonásával team munkában folyik.

Ha szükséges, a nemzetiséghez tartozó és a hazájukat elhagyni kényszerülő gyermekek számára is biztosítanunk kell saját kultúrájuk megismerését, anyanyelvük gyakorlását.

Az óvoda személyi feltételei megfelelnek a közoktatási törvényben előírtaknak. Programunk megvalósulását nagyban segíti munkatársaink szakképzettsége, felkészültsége, hosszú évek óta összeszokott jó munkatársi közösségünk.

A pedagógiai, pszichológiai kutatások eredményei, az óvoda nevelési programjának magas színvonalon történő megvalósítása szükségessé teszik a pedagógusok rendszeres továbbképzését, önképzését. Fontosnak tartjuk a régi, jól bevált értékeink megőrzése mellett a folyamatos megújulást. Programunk megvalósításához óvodapedagógusink szakmai felkészültsége megalapozott, és továbbképzéseinket a jövőben is ennek megfelelően tervezzük.

<i>Munkakör</i>	<i>Végzettség</i>	<i>Ped II</i>	<i>Ped I</i>
<i>Óvodapedagógus</i>	Felsőfokú	5 fő	6 fő
<i>Gyógypedagógus</i>	Felsőfokú	1 fő	
<i>Dajka</i>	Szakképzett	5 fő	
<i>Pedagógiai asszisztens</i>	Felsőfokú szakképzettség	3 fő	
<i>Óvodatitkár</i>	Középfokú szakképzettség	1 fő	
<i>Élelmezésvezető</i>	Középfokú szakképzettség	1 fő	
<i>Szakács</i>	Szakképzett	2 fő	
<i>Konyhai kisegítő</i>	Érettségi	2 fő	
<i>Összesen</i>		26 fő	

5.2. Tárgyi feltételek

Csoportszobáink szépen, esztétikusan berendezettek. Az öltözők, mosdók rendeltetésüknek minden tekintetben megfelelnek. Felszereléseink, berendezési tárgyaink a gyermekek testméretének, kényelmének megfelelőek.

A gyermekek legfontosabb tevékenységi formájához, a játékhoz sokféle, különböző, a gyermekek életkorának, a játékfajtáknak megfelelő játékszerek, és egyéb kiegészítő eszközök állnak rendelkezésünkre.

Udvarunk felszereltsége (mászókák, hinták, egyensúlyozó eszközök) számtalan lehetőséget biztosít a szabad és szervezett mozgásra. Programunk kiemelten kezeli a mozgásfejlesztést, amihez eszközkészletünk megfelelő.

Tornatermünk hatalmas, tágas, jól felszerelt. Jól szolgálja óvodásaink mozgásfejlesztését, az egészséges életvitel kialakítását, az egészségmegőrzést, a mozgás megszerettetését.

Fejlesztő szobánk és a **DSZIT terem** a fejlesztésre szoruló gyerekek egyénre szabott fejlesztését szolgálja.

Kerámia szobánk lehetőséget biztosít az agyaggal való ismerkedésre, alkotómunkára, az elkészült tárgyak kiégetésére.

Saját főzőkonyhánk a mai modern konyhatechnológiai előírásoknak megfelelően, a minőségi étkeztetést biztosítva szolgálja az egészséges táplálkozás magasfokú megvalósítását a HACCP előírásai szerint.

Tárgyi eszközeink, felszereléseink megfelelnek a kötelező minimális eszköz- és felszerelési jegyzékben foglaltaknak.

Az alapvető játékeszközök mennyisége és minősége minden csoportban megfelelő. A játékeszközöket és a játékhoz szükséges anyagokat, képességfejlesztő játékokat, udvari játékokat részben a költségvetésből, részben pályázatok és szülői támogatás segítségével szerezzük be, amit folyamatosan bővítünk.

5.3. Az óvodai élet megszervezése

• Csoportszervezés

Helyi adottságaink figyelembe vételével heterogén életkorú csoportokkal működünk. Ez a csoportszervezés az óvodapedagógusoktól nagyobb figyelmet, differenciálási képességet, toleranciát, rugalmasságot követel.

A gyermekek egy-egy területen észlelt eltérő fejlődésbeli különbségeinek átgondolásával, minden folyamatban, minden helyzetben, minden tevékenységben több szinten biztosítjuk a differenciálást. A vegyes életkorú csoportokban a gyermekek saját fejlődési szintjüknek megfelelő kihívásokkal találkoznak, jó közérzetűek, magabiztosak, és szívesen állnak elő új ötletekkel, cselekvésekkel.

• **Napirend**

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napirendet és a hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Kiemelt jelentőségű a gondozási feladatok végzése közben, minden gondozásban részt vevő személy számára, a nevelés, a személyes kapcsolat alakítása, az önállóság támogatása, a jó szokások kialakítása.

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó – amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben, vagy külön időben szervezett – iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt. A tanköteles korú, de az óvodában nevelkedő gyermekeket, a tanköteles korukat megelőző nevelési évben járóknak kell tekinteni.

Délelőtt	J á t é k t e v é k e n y s é g	<ul style="list-style-type: none"> • A gyermekek fogadása, szabad játék • Folyamatos reggeli (8,00 – 8, 40) • Játékba integrált tevékenységek: <ul style="list-style-type: none"> - Szabad játék (egyéni és közösségi élmény) - Mindennapos mozgás, testnevelés - Verselés, mesélés (élő szóval) - Ének, zene, énekes játék, gyermektánc - Rajzolás, mintázás, kézimunka - Külső világ tevékeny megismerése - Képességek fejlesztése, egyéni fejlesztések - Tehetséggondozás - Testápolási teendők - Levegőzés, séta, megfigyelések - Mozgásos játékok a szabadban
Délidő		<ul style="list-style-type: none"> • Testápolási teendők • Ebéd (12,00 – 12, 30) • Mese (élő szóval) • Pihenés (13,00 – 14, 30)
Délután		<ul style="list-style-type: none"> • Testápolási teendők • Uzsonna (14,30 – 15) • Szabad játék • Képességek fejlesztése, egyéni fejlesztés • Tehetséggondozás • Mozgásos játék az udvaron • Gyermekek hazabocsájtása

A gyermek fejlődésének nyomon követése a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek és képességek rögzítésével egészül ki. A kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő, fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése szükséges.

A gyermekek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltésekor nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

• **Hetirend**

A hetirendet nem lehet mindenkorra érvényesen meghatározni. A projekt módszer sajátosságaihoz igazodva, az óvodapedagógus az adott napi tevékenységet a projekt feldolgozottságának folyamatához, a gyermekek megismerési vágyához, az éppen folyó aktuális tevékenységhez igazítja.

• **Tevékenységformák szervezése**

Programunk megvalósítása során az óvodáskorú gyermek fő tevékenységét, a játékot vesszük kiindulópontnak. A játékban megvalósíthatók a különböző fejlesztési feladatok, amelyekhez az óvodapedagógusnak megfelelő időt, helyet és eszközt kell biztosítania, valamint olyan légkört, ahol a gyermek felszabadultan tevékenykedhet és választhat a lehetőségek közül.

Az óvodás gyermek számára a kötetlenség a legalkalmasabb tevékenységi keret, foglalkozási forma, amely biztosítja számára a szabad játékot, a tevékenység szabad megválasztását. A gyermek kötetlenségként éli meg, az óvodapedagógus azonban tudatosan és tervszerűen biztosítja a fejlődéshez szükséges, differenciált tevékenységek feltételrendszerét. Ez a tevékenységi forma megkívánja az óvodapedagógustól, hogy pedagógiai ismereteit folyamatosan bővítse, ismerje a gyermekek egyéni szükségletét, aktuális fejlettségi szintjét, érzelmi állapotát, és ehhez igazítva differenciáltan tudjon előre tervezni.

A tevékenységek közül a mozgásfejlesztést célzó, mindennapos testnevelést szervezzük kötött formában. Ennek indokai:

- A mozgás baleseti forrás lehet, ezért az óvodapedagógustól fokozott figyelmet igényel.
- A testnevelési játékok, a sor- és csapatversenyek, a különböző fogó- és labdajátékok több gyermek egy időben történő részvételét igénylik.

Az óvodai élet tevékenységformái:

- Játék
- Verselés, mesélés
- Ének, zene, népi játék, tánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
- Mindennapos mozgás
- A külső világ tevékeny megismerése
- Munka jellegű tevékenységek
- A tevékenységekben megvalósuló tanulás

5.4. Az óvoda kapcsolatai

5.4.1. Az óvoda és a család kapcsolata

- Kölcsönös bizalmon és tiszteleten alapuló együttműködés megvalósítására törekszünk.
- Az óvodai nevelés, a családi nevelés kiegészítője.
- Fontos a szülő folyamatos tájékoztatása a gyermek óvodai életéről.

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvoda és a család kapcsolatában arra törekszünk, hogy a szülő érezze az őszinte odafordulást, empátiánkat, segítő szándékunkat, tapintatunkat. Az óvoda dolgozóinak bizalmat ébresztő, elfogadó, tiszteletet nyújtó magatartása a feltétele, hogy a szülők az óvodapedagógussal együtt megoldást találjanak gyermekükkel kapcsolatos kisebb-nagyobb problémáikra.

Az óvodapedagógus minden családdal találja meg a kapcsolatteremtés, együttműködés, legmegfelelőbb módját. Ha szükséges, akkor a szülők nevelési szemléletét tapintatosan, közvetve próbálják alakítani. Fontos, hogy a szülők érezzék, hogy az óvodapedagógus velük együtt, gyermekük harmonikus fejlődésének érdekében segítik a nevelést. A szülők reális kéréseit, kezdeményezéseit mindenkor figyelembe vesszük.

A szülőkkel kialakított jó kapcsolat segít abban, hogy jobban megismerhessük a gyermekek egyéni eltéréseit, adottságait, érdeklődését, erősségét, s a szülők elvárásait gyermekeikkel szemben.

Az együttműködés formái

- Napi kapcsolattartás
- Szülői értekezletek
- Fogadóóra
- Nyílt nap – betekintés az óvoda életébe egyéni igény szerint
- Nyílt nap a leendő óvodás gyermekek szüleinek
- Családlátogatás
- Közös ünnepi események
- Kézműves délutánok
- Közös kirándulások

A szülők közössége

- A szülőknek joguk van megismerni az intézményben folyó nevelőmunkánkat, nevelési programunkat, házirendünket, tájékoztatást kapnak ezekről a megfelelő szülői fórumokon. A dokumentumok hozzáférhetőségét mindenkor biztosítjuk (nyomtatott formában, elektronikusan).

- A szülők joga, hogy személyesen vagy képviselőik útján részt vegyenek az érdekeiket érintő döntések meghozatalában.
- Óvodánkban szülői szervezet működik. Képviselőit a szülők maguk közül választják. A szülői szervezet dönt saját működési rendjéről, tisztviselőinek megválasztásáról.
- A szülői szervezet (közösség) figyelemmel kíséri a gyermeki jogok érvényesülését, a pedagógiai munka eredményességét.
- A szülő joga, hogy kérje - az óvodánk által meghatározott feltételek mellett - gyermeke számára a nem kötelező foglalkozások igénybe vételét, vagy ilyen foglalkozások megszervezésének kezdeményezését.
- A szülők az igazgató, vagy az óvodapedagógusok hozzájárulásával, előzetesen egyeztetett időpontban, vagy az óvoda által szervezett nyílt napokon, betekintést nyerhetnek óvodai életünkbe.

A szülők jogai mellett, a Köznevelési törvény **szülői köteleességeket is** megfogalmaz, amely nagyban elősegíti eredményes együttnevelésünket.

- A szülő kötelessége, hogy biztosítsa gyermeke rendszeres óvodai nevelésben való részvételét. Figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, és ehhez minden tőle elvárható segítséget megadjon.
- Rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal, és részükre a szükséges tájékoztatást megadja.
- Segítse elő gyermeke közösségbe való beilleszkedését, a közösségi élet magatartási szabályainak elsajátítását.
- A szülő kötelessége továbbá, hogy tartsa tiszteletben az óvoda pedagógusai, alkalmazottai, vezetője emberi méltóságát és jogait. Ugyanakkor az óvoda valamennyi dolgozójának kötelessége a szülők tiszteletben tartása.

5.4.2. Az óvoda és az iskola kapcsolata

Óvodánk a város minden iskolájával eredményes kapcsolatot tart fenn. Kihasználjuk az iskolák nyújtotta lehetőségeket – nyílt napok, rendezvények, bábozás -, hogy segítsük a gyermekek iskolába való zavartalan belépését.

Kapcsolattartás formái:

- A gyerekekkel ellátogatunk az iskolákba, közös, játékos órán, nyílt napon veszünk részt.
- Egymás rendezvényein, továbbképzésein részt veszünk.
- A gyermekek fejlődésének nyomon követése érdekében, meghívás esetén, ellátogatunk az iskolákba.

5.4.3. Az óvoda és a szakszolgálatok kapcsolata

Az óvoda alapító okiratában meghatározott és felvállalt integrált nevelés kapcsán szorosan együttműködik a megyei és a városi pedagógiai szakszolgálatokkal. A gyermekek fejlesztése a szakértői véleményben meghatározott terápiás javaslat alapján folyik.

A velünk egy épületben működő Logopédia szakemberei végzik gyermekeink éves szűrését és fejlesztését, tapasztalatszeréket, rendszeres megbeszéléseket tartunk.

5.4.4. Az óvoda és a Családsegítő- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ kapcsolata

A gyermekvédelmi felelős munkája nagy hangsúlyt kap óvodánkban. Célunk a veszélyeztetettség megelőzése, megszüntetése. Amennyiben intézményünk a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kérünk a gyermekjóléti szolgálattól, az óvodai szociális munkatárstól. Az egyes konkrét esetekben részletes megbeszélést tartunk, így segítve egymás munkáját. Az óvodai szociális segítő olyan szakember, aki elsődlegesen a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésével, szociális és kommunikációs készségei fejlesztésében, egészségfejlesztésben való közreműködéssel, prevencióval foglalkozik. Aktív résztvevője a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésének. Segítséget nyújt életvezetési, szociális problémák megoldásában. A családok kezdeményezésére ellátja érdekeik képviselőit a szakszolgáltató intézmények megkeresésével.

5.4.5. Egyéb kapcsolataink

Közművelődési intézményekkel

Óvodánk jó kapcsolatot épített ki a városban működő közművelődési intézményekkel. Napi munkánk szerves részét képezik a könyvtárlátogatások, a múzeumok, színházi előadások látogatása.

Óvodákkal

Óvodánk a város többi óvodájával közvetlen szakmai kapcsolatot tart fenn. Részt veszünk egymás rendezvényein, továbbképzésein, pedagógiai napok közös szervezésében.

Egészségügyi szakszolgálattal

Az egészségügyi szakszolgálattal való kapcsolatunkat óvodánk fogorvosa és védőnője biztosítja. Ellátják a gyerekek évenkénti általános egészségügyi vizsgálatát.

Vöröskereszttel

A Magyar Vöröskereszt bázis óvodájaként, kölcsönösség jellemzi együttműködésünket. Helyt adunk és aktívan részt veszünk a Vöröskereszt által szervezett eseményeken (véradás, véradók köszöntése), valamint támogatjuk a szervezet működését. Cserébe támogatják óvodásainkat és a rászoruló családjainkat.

Fenntartóval való kapcsolat

Városunk önkormányzatával óvodánk a közvetlen kapcsolatot az intézményi referens személyén keresztül tartja. Értekezletek, megbeszélések keretében tájékoztatjuk az óvodában folyó munkáról, problémákról a fenntartót. Nevelési évünk végén írásbeli beszámolóban értékeljük munkánkat, az elvégzett feladatainkat. Szívesen látjuk vendégül önkormányzatunk képviselőit, polgármesterünket az egyes ünnepségeinken, rendezvényeinken. Ugyanakkor óvodásaink műsorával színesítjük a városi programokat, melyekre rendszeresen meghívást kapunk.

6. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

6.1. Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legjellemzőbb tevékenysége, és így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Az óvodáskorú gyermek alapvető szükséglete, spontán, szabad tevékenysége, örömforrása, saját szükségleteiből, akaratából ered. Indítéka a kíváncsiság, a tevékenységvágy. A játékon keresztül ismerkedik a világgal, a valóság tárgyaival, ezek tulajdonságaival, az emberi kapcsolatokkal, magatartással, a valóság jelenségeivel, eseményeivel. A gyermek, játék közben számtalan ismerettel, tapasztalattal gazdagodik. Az életre nevelés a játékból indul ki, a gyermek a játékon keresztül gyakorolja a tevékenységeit, a nyelvet, a gondolkodást, a szociális viszonyokban a másokkal való együttműködést, a kutatást. **A játék fejlődése a fejlődés egészének tükrözi.** A játék közben követhetővé válik a fejlődés szenzomotoros, művelet előtti, műveleti szakaszainak minden lépése. A mozgás, a testséma és az én megismerése, a percepció, a gondolkodás, azon belül a fogalmi gondolkodás és a beszéd folyamatok, a kommunikáció fejlődése mind-mind játékba ágyazódik.

A játék mind a szocializációt, mind az értelmi fejlődést egyaránt tükrözi. Az egyszerű gyakorló, majd utánzó játékoktól vezet a szimbolikus játékokon keresztül a szabályjátékok világába. Ugyanakkor megfigyelhető az egyidejűség is, hiszen a gyakorlójáték soha nem hal el, a szerepjátékok időszakában pedig már megtalálhatóak az egyszerűbb szabályjátékok is.

A játék elválaszthatatlan a fejlődés egészétől, elválaszthatatlan a kognitív, az érzelmi, akarati, szociális, társas fejlődéstől. Elválaszthatatlan a mozgástól, a világgal és a tudat kialakulásától. Az én tudat, a kompetencia, az autonómia kialakulása a másik nézőpontjának megértése, előre történő figyelembevétel, szociális hatékonyság (modellnyújtás, modellkövetés), a szociabilitás fejlődése, formálják a gyermeki tudat szociokognitív, azaz értelmi és szociális összerendezettségét, önszabályozó, alkalmazkodó funkcióit.

Programunk a játékot tekinti a tanulás elsődleges keretének. Ezért napirendünkben a folyamatosságot, rugalmasságot szem előtt tartva, a párhuzamosan végezhető tevékenységekre helyezük a hangsúlyt, amelynek jelentőségét a játékokra fordított viszonylag hosszú, egybefüggő idő adja.

A játék lehet a gyermek szabad játéka és lehet az óvodapedagógus által kezdeményezett játék. Eltérés az óvodapedagógus szerepében található.

A játék támogatásából adódó óvodapedagógusi feladatok

Feltételek biztosítása:

- Nyugodt, érzelmi biztonságot adó légkör megteremtése és folyamatos fenntartása.
- Ingergazdag, cselekvésre ösztönző, a gyermek kíváncsiságát felkeltő, esztétikus, harmóniát sugárzó környezet kialakítása.

- A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült, kreatív gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.
- A játékok a gyermekek által jól látható és elérhető helyen történő elhelyezése – áttekinthetően, optimális mennyiségben.
- A játéktevékenységhez kapcsolódó szokás- és szabályrendszer kialakítása.
- A barkácsolás, mintázás, rajzolás, festés, kézimunka, bábozás, dramatizálás eszközeinek sokszínű, szabadon választhatóságra lehetőséget adó elhelyezése.
- Különböző tapasztalatszerzésre szolgáló egyéb anyagok biztonságos elhelyezése (homok-víz asztal, kísérleti eszközök).
- A játéktér mobilizálható kialakítása, hogy a gyermekek játékgigéjüknek megfelelően maguk is szabadon átrendezhessék a csoportot.
- Sokszínű tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása, amely élményforrás lehet a gyermek számára. A gyermek motiváló ereje az élmény, amely sokféle lehet. Az ingerszegény környezetből érkező gyermekek egészséges személyiségfejlődése érdekében fontos a sok közös óvodai élményforrás biztosítása. A közös élmények, a gyűjtőmunka, a gyerekek által készített játékeszközök, a témák több szempontú megközelítése és tevékenységbe kapcsolása gazdagítja a játékfajtákat.
- A játék a során szűkebb és tágabb környezetből szerzett gyermeki benyomások feldolgozása történik.
- A gyermekek ismeretében élményeket előhívó tárgyakra való gondoskodás.
- A szülők szemléletformálása: ötletadás játékvásárláshoz, gyermek és szülő közös játéklehetőségeinek ismertetése.

A játék támogatása:

- A gyermek játékválasztásának tiszteletben tartása.
- Előtérbe helyezzük az adott témához illeszkedő, kapcsolható játékokat, eszközöket.
- Reflektív szemléletű jelenlét a játékban: a gyermeki játék fejlődésének nyomon követése – differenciált reagálás, egyéni bánásmód megvalósítása.
- Az új játék használatának megismertetése az érdeklődő gyermekekkel való együttjátszás során.
- A kreatív önkifejezés támogatása.
- Modellértékű viselkedés, kongruens kommunikáció (úgy beszél és cselekszik, ahogy a gyerekektől is elvárja).
- A játék fenntarthatósága érdekét szolgáló szokás- és szabályrendszer a gyermekekkel együtt történő alakítása.
- A gyermekek közötti érzelmi kötődések, kapcsolatok támogatása.

„Van, amikor szemlélni kell a játékot.

Van, amikor hagyni kell a gyermekeket problémáik megoldásában.

Van, amikor segíteni kell.

Van, amikor együttes játékunk jelenti a legnagyobb örömet.

Van, amikor közbe kell avatkoznunk.

De mindezen állítások ellenkezője is igaz:

„Van, amikor nem lehet csak szemlélni a játékot, a gyermekek számára megoldhatatlan helyzeteket.

Van, amikor nem szabad mindjárt segítségükre sietni, mert éppen a játék keretében tapasztalhatják meg a különböző problémahelyzetek megoldását.

Van, amikor nincs ránk szükség.

Van, amikor nélkülünk, társaikkal vagy egyedül akarnak játszani, szemlélődni, valamit cselekedni.

Van, amikor a gyermekek önállóan is képesek kiállni igazukért, nélkülünk is megoldják konfliktusukat.”

(Kovácsné dr. Bakosi Éva: Az óvodapedagógus szerepe a játékban, Tudástár, 2009.)

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére a játék területén

- Örömmel, önfeledten játszik.
- Képes egyéni ötlet, vagy élmény alapján építeni, konstruálni.
- Építmény lemásolására képes.
- Képes élményei eljátszására.
- Szívesen vállal szerepet.
- Képes elmélyülten, hosszantartóan egy bizonyos játékot játszani, akár több napon át.
- Betartja a társas viselkedés elemi szabályait.
- Szabályjáték során betartja a szabályokat, másokat is figyelmeztet a szabály betartására, szükség esetén tudnak új szabályokat alkotni.
- Egészséges versenyszellemben tevékenykedik.
- Problémahelyzetekben kreatív megoldásra törekszik.
- Képes saját maga alakítani a játék menetét, azt gazdagítani, bővíteni.
- Társaival szívesen játszik, megosztja a feladatokat.
- Szerepjátéka tartalmas, életszerű.

6.2. Verselés, mesélés

„Aki mesél, annak tudnia kell, hogy a gyermeki lélek legmélyebb rétegeibe hatol”

(Lázár Ervin)

A mese, a vers ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermeknek. A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. A mese-és versmondás lényeges elemeit – testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet – az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre.

Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi (népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi), a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. Az óvodapedagógus vagy a gyermekek kezdeményezésére, sokféle tevékenységhez kapcsolódhat. A kezdeményezés lehet választható vagy a gyermekek fejlettségétől függően, a családi háttér hiányát ismerve, alkalmanként, az egész csoport számára kötött tevékenység. A nagyobb gyermeknél megjelenik a személyes történetek, elbeszélések iránti érdeklődés és a saját mese létrehozásának igénye. Fontosak a gyermekek által alkotott mesék, elbeszélések, egyéni és közös mesekönyvek, amelyek a gyermekek illusztrációjával készülnek.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak szerves része, a bábozás és a dramatizálás. Ezen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. Közben elsajátítja a megfelelő kiejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. A mondókák segítségével a megfelelő artikulációra törekedhetünk. A mesékből, versekből új fogalmakat ismerhetünk meg. A bábjátékban a gyermekek kibontakoztathatják szabad alkotó fantáziájukat. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, fokozva ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével.

Célunk:

- A nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása.
- A korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az irodalmi érdeklődés felkeltése.
- A magyar kultúra értékeinek átörökítése.

A meséléssel, verseléssel kapcsolatos óvodapedagógusi feladatok

- Változatos irodalmi élmények közvetítése élősavas mesével.
- Életkornak és egyéni érdeklődésnek megfelelő irodalmi anyag választása.
- Elsősorban a magyar népi, illetve műalkotásokból, ezen túl mai kortárs irodalmi művekből választás.
- Az irodalmi anyag kifejező közvetítése a gyermekek részére.
- A gyermekek motiválása az irodalmi anyag befogadására.
- A gyermekek mese- és versalkotásának ösztönzése.
- A könyvek használatának, megbecsülésének kialakítása.
- Képeskönyvek elérhetőségének biztosítása.
- Könyvtár-és színházlátogatások szervezése.
- Irodalmi művek ajánlása szülőknek.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére a mese és vers területén

- Várja és igényli a mesélést, szívesen vesz részt mesekezdeményezésen.
- Képes kitartóan figyelni.

- Emlékezetében megtartja az egyszerűbb mesefordulatokat.
- Képes a folytatásos mese előző motívumait felidézni, összekötni.
- Szívesen nézeget képeskönyvet, vigyáz annak épségére.
- Szívesen mond verset, szereti a mondókákat.
- Képes meséket, történeteket alkotni.
- Elkezdett történetet fantáziája segítségével képes folytatni.
- Ismeri a színházi magatartás alapvető szabályait.
- Van több kedvenc verse, meséje.
- Szívesen dramatizál mesét, kitalált történetet.

6.3. Ének, zene, népi játék, tánc

Az ének az egyik leggazdagabb forrása a gyermekekhez jutó hatásoknak, természetes része játékuknak. Az éneklés, a játékos mozgás, a zenehallgatás hozzátartozik a mindennapjainkhoz, összekapcsolja a tevékenységeket, hangulati előkészítést és megerősítést ad.

A zenei nevelés feladatai: a készségek fejlesztése, a mozgás, hang, szöveg összekapcsolásával zenei élmény nyújtása és az éneklés ösztönzése. A zenei képességfejlesztésen túl fontos, hogy a gyermekek örömmel, felszabadultan énekeljenek.

Az óvoda gyermek életében a mozgás, a zene, az éneklés és a beszéd fejlődése összefonódik. Az óvoda elsősorban a közös, együttes dalok, játékok színtere. A simogatókat, ölbéli játékokat, lovagoltatókat használjuk a gyermekek biztonságérzetének kialakítására.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában. A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik. A zene támaját mindig befolyásolja az éppen folyó projekt tartalma.

A rendszeres zenei nevelés fejleszti a gyermek megfigyelőképességét, emlékezetét, serkenti gondolkodását, figyelmét, logikus gondolkodásra készíti, tehát nagymértékben elősegíti értelmi fejlődését. A zenei nevelésen keresztül elősegítjük a gyermekek érzelmeire hatva az esztétikai érzék és a közösségi érzés fejlődését.

A közös éneklés fegyelmezettséget, önuralmat kíván, ezáltal fejlődik a gyermek akaratereje is, valamint sajátos zenei élmény nyújt.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél a mozgásban, ritmikában rejlő fejlesztési lehetőségek célirányos kihasználására törekszünk (beilleszkedés segítése, anyanyelv, mozgás, kreativitás fejlesztése) és egyénre szabott feladatokat is biztosítunk.

Célunk:

- A gyermek zenei érdeklődésének felkeltése, zenei ízlésének formálása, a zenei anyanyelv, a zene befogadására való képesség megalapozása.

- A gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a személyiség formálása a zene eszközeivel.
- A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, éneklési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése.
- A szülőföld értékeinek átörökítése a népzene, a népdal, a népszokások és a népi hangszerek megismertetése által.

Feladataink:

- A zenei anyag kiválasztásánál, mindenkor vegyük figyelembe a gyermek egyéni és életkori sajátosságait (hangkészlet, hangterjedelem, ritmikai vonatkozások).
- Keltsük fel a gyermek zenei érdeklődését: zenei anyagok változatos alkalmazásával, egyszerű zeneszerszámok készítésével, egyéni és csoportos énekléssel, zenéléssel, az improvizálás eszközeinek alkalmazásával.
- Ismerjük a megfelelő zenei anyagot (mondókákat, népi játékokat), más népek dalait, zenehallgatási anyagot, hangszerrel kísérhető zenei kifejezéseket.
- Használjuk a megfelelő zenei kifejezéseket.
- Teremtjük meg a zenei neveléshez szükséges feltételeket (hely, idő, légkör).
- Formáljuk a gyerekek hallását:
  - halk-hangos; magas-mély hangok megkülönböztetésével, gyakorlásával
  - dallamotívumok felismerésével a tanult dalok alapján
  - folyamatos tempóban dallambújtatással
  - motívumok visszaéneklésével
  - zörejhangok felismerésével
  - hangszer hangjának felismerésével.
- Formáljuk ritmusérzékét:
  - egyenletes lüktetés és a dalritmus közti különbségek megéreztetésével, játékban mozgással a lehető legváltozatosabb módokon,
  - lassú-gyors érzékeltetésével,
  - tempótartással.
- Formáljuk a mozgás, térforma fejlesztését:
  - játékhoz kapcsolódó mozgásokkal,
  - dalos játékokkal,
  - változatos térformákkal (hullámvonal, csigavonal, kettős kör stb.) egyszerű tánc lépésekkel.
- Felnőtt minta spontán utánzásával valósul meg.
- Élményalapú érték közvetítés a nemzeti nevelésben az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a néphagyomány, segítségével.

A zenei nevelésből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A gyermekek zenei élményhez juttatása az éneklés, a zenélés tevékenységeinek megszerettetése. A közös éneklés, a közös játék örömeinek megéreztetése, ami fejleszti a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát, együttműködő képességét.
- Igényes zenei kultúrát képviselő dalok, dalos játékok, mondókák kiválasztása az életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelően.
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és zenei készségfejlesztő játékokkal.
- Ritmusérzék fejlesztése, éneklési készség és a harmonikus, szép mozgás alakítása.
- A körjátékokhoz és egyéb mozgásos játékokhoz elegendő hely kialakítása.
- Az óvodapedagógus örömmel vesz részt a közös éneklésben, énekes játékban, maga is élvezi a tevékenységet.
- A zenei élményt mindennapos lehetőségként minél többféle tevékenységhez kapcsoljuk.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére ének, zene, énekes játék, gyermektánc területén

- Élvezettel, szívesen játszik dalos játékokat.
- Bátran, gátlások nélkül, korához képest tisztán énekel, akár egyedül is.
- Megkülönbözteti és reprodukálja a zenei fogalom párokat: halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú dallamban, ritmusban, mozgásban.
- Ritmust, mozgást, dallamot képes rögtönözni.
- Képes az önálló és csoportos éneklésre.
- Érzékelteti az egyenletes és kettős lüktetést, a dal- és mondóka ritmusát.
- Belső hallása fejlett, tud dallambújtatással énekelni.
- Szívesen hallgat zenét.
- Auditív észlelése, megfigyelése, emlékezete fejlett.
- Mozgása esztétikus, ritmust követő.
- Egy-egy dallamotívum alapján felismeri az ismert dalt, néhány hangszer hangját.
- Maga is képes egyszerűbb hangszerek használatára (dob, cintányér, triangulum).

Óvodánk partnerintézménye volt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, EFOP 3.2.6-15-2016-00001 „A tanulók képességkibontakoztatásának elősegítése a köznevelési intézményekben” c. projektjében. A továbbképzésen elsajátított szakmai programok tananyagát, módszertanát alkalmazzuk az óvodai tevékenységek során. Intézményünk egy csoportjában kerül bevezetésre az új módszertan az ének-zenei neveléssel kapcsolatban.

Az **„Élményteli ének-zenei nevelés az óvodában”** c. program megalkotója Nagy Jenőné. Az új ismeretet, egy új tanulásszervezési eljárás jelentette. Kodály Zoltán és Forrai Katalin által lerakott alapokra épít, megőrzi eddigi hagyományainkat, kihangsúlyozza az ének-zenei nevelés, az egész személyiséget fejlesztő hatását, és a művészeti komplexitást. Ez a program, az óvodai ének-zenei nevelésben ma is jelen lévő hagyományos, kötelező, vagy kötetlen foglalkozásokat bontja szét funkcióira:

- A gyermekek zenei képességfejlesztése mikrocsoportos formában történik (6 fő alkot egy csoportot). Azonnali, személyes visszajelzéseket kapnak a gyermekek, akik képessé válnak a figyelmüket összpontosítani a feladatra ebben a néhány percben.
A jól kialakított szokásrendszer (éneklésre hívó dal, báb, közel azonos társak) biztonságérzetet ad és a sok pozitív visszajelzés hatékonyá teszi a zenei nevelést, az egész személyiség fejlesztését.
- Énekes játék megtanulását didaktikai feladat nélkül valósítja meg, együttes tevékenységként, közös tanulásként éli meg. Minden gyermek részt vesz a játékban, hiszen a dalosjátékhoz kapcsolódó szerepek eljátszásában, mindenkire sor kerül.
- A zenehallgatás bármikor megvalósítható tevékenységként jelenik meg, szituációhoz, élményhez, ünnephez, egyéb tevékenységhez kötve.
A zenehallgatás magában hordozza a művészeti komplexitást, hiszen összekapcsolódhat a zene a mesével, az ábrázolással, a környezeti, matematikai tartalmakkal és a mozgással is.

6.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Az ábrázolás, mintázás, rajzolás, festés, kézimunka sokszínű tevékenységét állandóan biztosítanunk kell. Az anyaggal való játék örömeit és az alkotás élményét megélt gyermek számára kezdetben nem az eredmény, hanem a tevékenység a fontos. Az ábrázoló tevékenység a tárgyi világ megismerését, feldolgozását, újraalkotását teszi lehetővé a gyermek számára.

A manuális tevékenységek során megismertetjük a gyermekeket a szín - forma - téri ábrázolás világával, az anyagok természetével és a különböző technikákkal, amelyekkel kifejezhetik elképzeléseiket, gondolataikat, érzelmeiket. A kézművesség a hagyományok ápolását, őrzését is szolgálja. A tevékenységben a folyamatra, az ötletességre, az önállóságra, az eredetiségre helyezzük a hangsúlyt, és nem a végtermékre. A különböző technikák segítségével nagyon sok eszköz készíthető, amit később játékokban felhasználhatnak.

Az ábrázolás összefonódik a játékkal, konstruálással, barkácsolással, más egyéb tevékenységgel. Alkotás közben fejlődnek a gyermekek manuális képességei, érzékszervei, gazdagodnak gondolatai, érzelmei. Edződik akaratuk, kitartásuk. Az egész nap rendelkezésre álló eszközök állandó alkotásra ösztönöznek.

Célunk:

- A gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezéséhez a lehetőségek biztosítása.
- Esztétikai érzékük, szép iránti fogékonyságuk alakítása.
- A világra nyitott, esztétikai értékekre fogékony, a környezetüket alakítani tudó emberek nevelése.

A vizuális nevelésből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A gyermeki alkotó tevékenység feltételeinek biztosítása.

- Az ábrázolás eszközeit a gyermekek által elérhető helyen tartja.
- Megismerteti a gyermekeket az eszközök használatával, a rajzolás, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel, eljárásaival.
- Kialakítja a gyermekekben az alkotás igényét, támogatja ötleteiket és kreatív megoldásaikat.
- Megtanítja az ábrázoló tevékenységgel kapcsolatos higiéniai szokásokat (ruha ujjának feltűrése, védőkötény használata, stb.), valamint figyelemmel kíséri a szokások betartását.
- Bemutatja a gyermekeknek, az életkoruknak és egyéni érdeklődési körüknek megfelelő műalkotásokat, Tatára jellemző épületeket, nemzeti szimbólumainkat.
- A gyermekek által létrehozott alkotásokat pozitívan értékeli, elfogadja.
- Az udvaron való alkotás lehetőségének biztosítása.
- Nagy odafigyelést tanúsít a helyes ceruzafogás iránt.
- Mintázáshoz többféle anyag biztosítása (vizes homok, gyurma, agyag, nyers tészta, stb.).
- A csoportszoba, öltöző, mosdó és folyosó esztétikumának alakítása és fenntartása során formálja a gyermekek ízlését, környezettudatos szemléletét.
- Új megoldások keresése, a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra való nevelés céljából, valamint a természetes anyagok, termékek felhasználásának előtérbe helyezése.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területén

- Képes egyszerű vizuális kommunikációra, élményei képi kifejezésére, megjelenítésére.
- Ismeri a színeket, képes egyszerű színharmóniák létrehozására.
- Képes síkban, térben alkotni, térlátása életkorának megfelelő.
- Ismeri a népi kultúra egyes tárgyait, a lakóhelyükön folyó kézműves tevékenységeket.
- Bátran, szívesen használja az ábrázolás eszközeit.
- Képpalkotásban egyéni módon jeleníti meg élményeit, elképzeléseit.
- Szem-kéz mozgása összerendezett.
- Ismeri a különböző technikákat, azokat képes alkalmazni.
- Emberábrázolása részletes, kidolgozott, megjelenik az egyszerű mozgás ábrázolása.
- Alkotásaiban hangsúlyozza a jellemző jegyeket, formákat.
- Ábrázolása során kitartó, képes akár több napon át is munkálkodni.
- Szívesen alkot közösen a többi gyerekekkel, ötletet, javaslatot saját döntése alapján mérlegel.
- Vizuális észlelése, megfigyelése, emlékezete korának megfelelő.
- Megfelelő a finommotorikus képessége, nem görcsös, biztos a vonalvezetése.
- Képes rácsodálkozni a szépre, esztétikus látványra, képes esztétikai véleményt alkotni.
- Szereti maga körül a harmóniát, a szépet, szívesen díszíti a környezetét.
- Alkotás közben ügyel környezete és saját maga, munkája tisztaságára.

6.5. Mindennapos mozgás

Az óvodás gyermek legalapvetőbb szükséglete, természetes megnyilvánulási formája a mozgás. Az aktív nagymozgásoktól kezdve a finommotoros manipulációig mindent magába foglal és az egész személyiség fejlődését elősegíti. Kedvezően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is. A tevékenység alapvető szervezeti keretei:

- spontán, aktív szabad játék,
- irányított, mindennapos mozgásfejlesztés,
- szervezett mozgásos tevékenység.

Az óvodai élet minden napján biztosított aktív szabad játék mellett hangsúlyosan jelennek meg az irányított mozgásos tevékenységek, amelyek játékos környezetbe és játékba ágyazottan fejlesztik az alapvető mozgáskészségeket.

A mozgásfejlesztés tartalma: természetes mozgásos játékok, játékos mozgások, prevenciós gyakorlatok szerekekkel, kézi szerekekkel és az udvari felszerelések, terepviszonyok kihasználásával. A szervezett mozgásfejlesztés fontos eszköze az általános testi képességek fejlesztésének: a téri tájékozódás megalapozásának, a testséma megismerésének, a koordinált mozgás kialakításának, a percepció fejlesztésének. A mozgásban valamely területen fejletlenebb gyermeknek esélyt kell adni arra, hogy önmagához viszonyítva fejlődjön.

A gyermekek mozgásigénye, készsége eltérő, ezért differenciálni kell időtartamban, mozgástempóban, mennyiségben és minőségben, a segítségadás módjában, az elvárásban.

A mozgásfejlesztés célja:

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, mozgásigényük kielégítése.
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel megalapozása.
- A mozgástapasztalatok bővítése, a mozgáskészség alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése.
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

A mozgásfejlesztés területei:

- Szabad játékban a gyermekek spontán, természetes mozgása közben, a csoportszobában, az udvaron, a tornateremben.
- A mindennapos testnevelés során, irányított mozgásos tevékenység.
- A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok (népi játékok, néptánc).

Mozgásfejlesztés a szabad játék során

Az **udvari játék, a szabad levegőn történő mozgás** serkentésére minden fejlettségi szinthez gondoskodunk eszközökről és lehetőségről, így minden kisgyermek saját szabad választása alapján tevékenykedhet. Szívesen próbálkoznak rollerezéssel, biciklizéssel, ehhez is biztosítjuk az eszközöket.

A balesetek elkerülése érdekében a gyermekekkel közösen alakítjuk ki az ehhez kapcsolódó szabályokat. Sokféle labdajáték közül választhatnak, a mászóka és csúszda a bátorság, ügyesség, erőnlét kipróbálását teszi lehetővé.

Célja:

- Őrizzük meg, ha szükséges, ébresszük fel a mozgáskedvet, és tudatosan építünk rá.
- Minden gyermek találja meg a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb tevékenységet.
- Bátran, örömmel mozogjanak.

Mozgásfejlesztés a mindennapos testnevelés során

Célja:

- A testi egészség fejlesztése.
- A személyiség fejlesztése.
- A tanulási képességek fejlesztése.
- Koordinált mozgás alakítása.

A játékot, a játékosságot, alapvető eszközként értelmezzük és alkalmazzuk a testnevelésben. A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően, hol mint eszköz, hol mint cél.

A mozgásfejlesztésnél előtérbe kerül:

- Természetes mozgások, nagymozgások fejlesztése (különböző járások, futások, csúszások, mászások talajon, szereken, tárgy alatt vagy fölött, szer megkerülésével stb.)
- Testrészek ismeretét célzó, testsémát fejlesztő gyakorlatok.
- A tárgyhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (álljatok a szék elé, feküdjetek a padra), a test személyi zónájának alakítása (emeljétek a babzsákot a fejetek fölé, vegyétek át a másik kezetekbe).
- Téri tájékozódás fejlesztése.
- Az egyensúlyérzék fejlesztése (különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzet változtatások, futás közbeni megállások).
- Szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok (babzsák feldobása, elkapása, célba dobás, egyensúlyozó járás létra fokai között, célba ugrás).
- Finommotorika fejlesztése.
- Keresztcsatornák fejlesztésére.
- Kognitív képességek fejlesztése (emlékezet, gondolkodás, szerialitás stb.), akarati és szociális képességek fejlesztése.

A mozgásfejlesztésből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A mozgás beépítése természetes módon a gyermekek tevékenységébe.
- A gyermekek mozgáskedvének megőrzése, illetve szükség esetén felkeltése.
- A gyermekek életkorához és egyéni fejlettségéhez igazodó mozgásos tevékenységre inspiráló eszközök kiválasztása és biztosítása.

- A baleset elkerülése érdekében a mozgástevékenység szabályainak kialakítása a gyermekekkel közösen, majd fokozott betartatása.
- Mozgásos tevékenység lehetőségének biztosítása a csoportszobában és az udvaron.
- A játék, játékoság elsődlegességének tiszteletben tartása a foglalkozásokon.
- Tiszta, jó levegő biztosítása a tornateremben.
- Szükség esetén a dajka segítségének igénybevétele (balesetek elkerülése).
- Odafigyelés a gyermekek optimális terhelésére.
- A testnevelés foglalkozások szervezése oly módon, hogy elegendő időt hagy a gyakorlásra, megadja a lehetőséget a tevékenységből való kilépésre és kiküszöböli a várakozási időt.
- A mindennapos testnevelés tervezése során elsőbbséget biztosít a mozgásos játékoknak, a kooperatív mozgásos játékoknak.
- Kiemelt prevenció feladatok megvalósítása: nagymozgások fejlesztése, egyensúlyérzék-fejlesztés, szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése, testséma-fejlesztés, finommotorika fejlesztés, térpercepció-fejlesztés, keresztcsatornák fejlesztése.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére a mozgás területén

- Igényli a mindennapos mozgást.
- Mozgása harmonikus, összerendezett.
- Téri tájékozódása kialakult, irányokat meg tud különböztetni.
- Ismeri saját testét, testrészeit, képes meg is nevezni, beazonosítani azokat.
- Fizikai erőnléte, állóképessége életkorának megfelelő.
- Kialakult a szem-kéz, szem-láb koordinációja.
- Fejlett az egyensúlyérzéke (pl.: tud rollerezni vagy biciklizni).
- Kéziszer használata, labdafogása biztos.
- Képes a kitartó futásra.
- Képes célba, távolba dobni, ugrani.
- Képes erőkifejtésre.
- Ismer mozgásos játékokat, szabályjátékot, sor-, - és váltóversenyeket.
- Képes alkalmazkodni társaihoz, korának megfelelően fejlett az önuralma, toleráns, együttműködő, segítőkész.
- A mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetének felidézésére képes, vizuális memóriája korának megfelelően fejlett.

6.6. A külső világ tevékeny megismerése

A gyermekek tevékenységének egyik mozgatórugója a környezet felfedezése. Olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükséges. A külső világ és környezet jelenti a külső természeti környezetet (természet, víz, levegő, talaj, növények, állatok), másrészt a külső, ember alkotta, épített környezetet (épületek, a tárgykultúra, műemlékvédelem, a téralkotás, az eszközök és anyagok ökológiája, környezetbarát szokások, hulladékkezelés, vásárlás és árucikkek, az emberi kapcsolatok, a városi környezet).

A környezet minél átfogóbb megismertetése lehetőséget ad az egyetemes, a nemzeti kultúra értékeinek, az adott tájra, városunkra jellemző néphagyományok, hagyományok közvetítésére. A gyermek megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, szokások, közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit. Megtanulja ezek szeretetét, védelmét. A hagyományok által örizhetjük meg a tudást, tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak.

A külső világ tevékeny megismerésének témaköreit mindig az aktuális évszakok, napszakok, események, ünnepek és a feldolgozandó téma határozzák meg. Nevelésünk során alkalmazkodunk a gyermek életkori sajátosságaihoz és egyéni fejlettségéhez, a megvalósítás az apró történeteken keresztül érvényesül.

A tapasztalatszerzés folyamatában képessé válnak a változások és a változásokkal járó, érzékelhető összefüggések felfogására, közben elsajátítják a fogalmakat, amelyekkel az érzékelhető folyamatokat kifejezhetik. A tapasztalatok új helyzetben történő alkalmazása új elemekkel gazdagodik, továbbfejlődik, néha minőségileg átrendeződik.

Környezeti nevelésünk egy nyitott, sokoldalú, minden irányból építkező rendszer. Nincsenek működési, alkalmazási megkötései, mégis van rendszere. Környezeti nevelésünk alapozó jellegű, így meghatározó szerepet játszik az egyén környezetkultúrájának alakításában.

Célunk:

- A gyermekek érdeklődésének felkeltése a környező világ dolgai, tárgyai, viszonyai, összefüggései iránt.
- Sokoldalú, figyelő, rácsodálkozó, kreatív, önálló problémamegoldó gondolkodásra képes, szociálisan nyitott, vidám gyermekek nevelése, akik tisztelik a természetet, óvják, védik és tudnak benne gyönyörködni.
- Szeretetteljes, megértő viselkedés az embertársakkal és a körülöttünk élő állatokkal, növényekkel szemben.
- Érzelmi viszonyulásuk, értékrendjük, együttműködési képességük alakítása, toleranciára, empátiára, a másság elfogadására nevelés.
- Sokoldalú, játékos megtapasztalás lehetőségének megteremtése által a környező világ formai és mennyiségi vonatkozásainak felfedezése. Ismerjék meg a téri irányokat, mennyiségi fogalmakat, matematikai összefüggéseket és ezek relációs kifejezéseit.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása, alakítása a fenntartható fejlődés érdekében

A külső világ tevékeny megismeréséből adódó óvodapedagógusi feladatok

- Az objektív valóság bemutatása mindig változatos, sokoldalú, játékos tevékenységen keresztül történjen, spontán adódó és szervezett keretek között, olyan ismeretet közvetítve és elmélyítve, mely közel áll a gyermekhez és érdekli, foglalkoztatja őt.
- Az esztétikus, barátságos, biztonságot sugárzó óvodai környezet kialakítása és a rendezettség megőrzése.

- A természeti és társadalmi környezethez fűződő pozitív viszony fenntartása, alakítása.
- A gyermekek közvetlen környezetében lévő világ megismertetése, megszerettetése.
- Életkori sajátosságokhoz és egyéni képességekhez igazodva az élő és élettelen környezeti tényezők lényeges összefüggéseinek megláttatása, bemutatása.
- Környezettudatos magatartás közvetítése a gyermekek, családok felé.
- Környezetbarát szokások megalapozása, például takarékoskodás a vízzel, árammal, papírral, szelektálás a hulladékkezelés során.
- Elemi közlekedési szabályok gyakoroltatása, közlekedési eszközökkel való megismerkedés biztosítása.
- Az ok-okozati viszonyok, összefüggések megláttatása a mindennapokban.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére a külső világ tevékeny megismerése területén

- Ismeri a környezetében élő gyerekek, felnőttek nevét, ismeri a család szerkezetét, életét, az óvodai életet.
- Ismeri az ember egészségével kapcsolatos alapvető fogalmakat, a megelőzés és gyógyítás folyamatát.
- Ismeri az emberi együttélés alapvető szabályait.
- Ismer néhány foglalkozást.
- Ismeri az alapvető közlekedési szabályokat (gyalogos).
- Ismeri városunk fő útvonalait, természeti környezetét, építészeti nevezetességeket.
- Felismer néhány házi, vadon élő és állatkerti állatot, tud életmódjukról.
- Ismeri az évszakokat, a fő időegységeket.
- Ismer néhány virágot, gabonafélét, fát, bokrot.
- Felismer néhány élő és élettelen eredetű anyagot, tud felhasználásukról.
- Tud a környezetvédelmi munkáról, maguk is részesei ennek.
- Ismer néhány, a városhoz köthető jeles napot, ünnepet.
- Kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.

A külső világ mennyiségi és formai összefüggéseinek tevékeny megismerése

A gyermek, miközben felfedezi a világot, tevékenységei során tapasztalatokat szerez a közvetlen és a tágabb természeti, emberi és tárgyi környezetéről, amelynek során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is a birtokába jut. Felismeri a mennyiségi-, alaki-, nagyságbeli- és téri viszonyokat, alakul ítéliképessége.

Arra törekszünk, hogy a valóságos világ matematikáján nőjenek fel óvodásaink, hogy minél jobban eligazodjanak benne.

A matematikai nevelés lehetőségeit a gyermek mindennapi tevékenységeiben keressük. A természetes, konkrét, cselekvésre épülő élethelyzetekben, az ő sajátos, egyéni világában, játékában, élményeiben. A projekt módszerre épülő nevelési rendszerben nem választható szét a matematikai nevelés a többi nevelési területtől. Az élethelyzetek, a feldolgozandó témakörök, a megoldásra váró gyakorlati

problémák mindig természetes összetettségükben kínálják a tennivalókat. A gyermek az egészről kiindulva halad részfeladatok felé, közben bővülnek tapasztalatai és rendszereződnek ismeretei. A különböző témák feldolgozása, problémák megoldása során rengeteg matematikai tartalmú helyzettel találják magukat szembe.

A matematikai nevelés tartalmi elemei:

- összehasonlítások,
- számfogalom alapozása,
- és geometriai tapasztalatszerzés.

Célunk:

- A környező világ mennyiségi-, formai- és kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása, lehetőség szerint természetes környezetben.
- A logikus gondolkodás megalapozása, fejlesztése.

A külső világ mennyiségi és formai összefüggéseinek tevékeny megismertetéséből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A játék során adódó spontán matematikai helyzetek kihasználása.
- Logikai és matematikai szabályjátékok megismertetése, alkalmazása.
- Matematikai fogalmak, kifejezések, összefüggések megismertetése, megtapasztaltatása.
- A matematika iránti érdeklődés felkeltése.
- Érdekes, a gyermekek kíváncsiságára építő problémahelyzetek teremtése.
- Matematikai tartalmú játék kezdeményezése során a gyermekek egyéni fejlettségének, képességeinek figyelembe vétele.
- A gyermeki tevékenység változatos formájának biztosítása: egyéni, páros és mikro csoportos szervezéssel.
- A matematikai osztályozás, halmazokkal végzett feladatoknál a matematikai ítéletek megnevezése.
- A térbeli viszonyok, az irányok és helyzetek pontos megnevezése.

A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére a környezet formai, mennyiségi, téri viszonyai területén

- A megismert matematikai tartalmú tapasztalatait, ismereteit, tevékenységeiben alkalmazni tudja.
- Tud számolni 20-ig, 10-es számkörben műveleteket végez.
- Képes a kérdések megértésére, egyszerű gondolatmenet követésére.
- Képes felismerni, megfogalmazni egyszerű matematikai problémákat.
- Sorba rendez, válogat, összehasonlít, felismeri a közös tulajdonságokat, eltéréseket.
- Ismeri a becslés, mérés módját.
- Megkülönbözteti az igaz-hamis állításokat.
- Ismeri a több-kevesebb-ugyanannyi fogalmát.
- Felismeri a geometrikus formákat.

- Tud térben tájékozódni, ismeri az irányokat, a bal, a jobb fogalmát, használja a névutókat.
- Logikus gondolkodása, logikai következtetései életkorának megfelel.
- Felismeri a sorba rendezés logikáját, képes azt jól folytatni, legalább 3 elemszámmal.
- Képes részekből az egészet kirakni.
- Van tapasztalata a tükörképről, szimmetriáról.
- Azonosságokat, különbségeket képes felismerni és megfogalmazni.

6.7. Munka jellegű tevékenységek

A játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű tevékenység a szociális és kognitív készségek, képességek, attitűdök és kompetenciák fejlesztésének egyik lényeges színtere. A munka nem csak a gyermekre gyakorol hatást, hanem azzal kölcsönhatásban környezetére is, formálja azt és alakítja tevékenysége során.

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a munka, illetve a munkajellegű játékos tevékenységek. Játékidőben, az élethelyzetekben, bármely tevékenységben adódik lehetőség a munkavégzésre. A gyermekek kezdetben önmagukért, saját szükségleteik kielégítéséért dolgoznak az óvodapedagógus közreműködésével, később a társaikért is szívesen vállalnak munkát. Alkalmi feladatokban történő munkamegosztás bőven akad az óvodai életben.

A leggyakoribb munkafajták:

- Az óvodai életet végigkísérő önkiszolgáló munka, amely a gyermek önállóságát, önfegyelmét, kitartását, feladattudatát fejleszti.
- A játékban megjelenő, önmaguk és társaik valós szükségletét kielégítő munkák, a gyermekek önként vállalt alkalmi tevékenységei.
- A csoport szokásrendszeréhez igazodó naposi és „felelősi” (fogkrém felelős, mosdó felelős) feladatok.
- Csoporthagyományok ápolásához kapcsolódó munkák (ünnepi készülődések: takarítás, díszítés, meglepetés készítése stb.).
- Élő környezet rendszeres ápolása (növény, állat gondozása).
- Önként vállalt és kisebb csoportokban is végezhető alkalmi megbízások (tevékenységközpontok rendjéért vállalt feladatok).
- A különböző játékfajtákkal egybeeső munkák (barkácsolás, játékeszköz javítás stb.).

Minden munka jellegű tevékenységnél fontos a jól szervezettség. A munka akkor lesz igazán közös élmény, ha a résztvevők egyéni képességeihez igazodó munkamegosztás kialakul, és a folyamatban részfeladatot vállalva a felnőtt is közreműködik. Fontosak a gyermekméretű eszközök és azok állandó helyének biztosítása, amelyekkel a gyermekek testi épségét nem veszélyeztető munkák önállóan végezhetőek. A játék és munka összefonódása mindkét tevékenységet gazdagítja, színezi és fokozza a nevelési hatásokat.

Célunk: A munkavégzéshez szükséges készségek, képességek, kompetenciák alakítása.

- Kognitív: pontosan értsék meg, mit várunk el tőlük, sajátítsák el az eszközök célszerű használatát, legyenek képesek összpontosítani, munkafeladatukat megszervezni.
- Érzelmi-akarati: alakuljon ki önállóságuk, önértékelésük, önbizalmuk, kitartásuk.
- Szociális-társas: alakuljon ki felelősségérzetük, feladattudatuk.

A munka jellegű tevékenységből adódó óvodapedagógusi feladatok

- Megfelelő eszközök (célszerűség, méret, anyag) és azok hozzáférhetőségének biztosítása.
- Elegendő munkalehetőség szervezése.
- Megfelelő hely és elegendő idő biztosítása a munka elvégzésére a folyamatosság érdekében.
- A munkafajták és azok mennyiségének fokozatos bevezetése.
- A differenciálás elvének érvényesítése a feladatadáskor.
- Növények gondozásának megismertetése, alkalmazására motiválás: öntözés, csiráztatás, ültetés, hajtatás.
- Állatokról való gondoskodás megismertetése, alakítása.
- A munka folyamatos, konkrét, reális, a gyermekhez mérten fejlesztő hatású értékelése.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végére a munka jellegű tevékenységek esetében

Önkiszolgáló tevékenységek:

- A testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, szükség szerint elvégzi.
- Étkezésnél helyesen használja a kanalat, villát, kést, merőkanalat, szalvétát.
- Öltözködésénél önálló, tud gombolni, próbálkozik a megkötéssel.
- Az önkiszolgáló tevékenységre fordított idő, fejlettsége növekedésével, arányosan csökken.

Alkalomszerű munkák:

- Pontosán megérti, mit várunk el tőle, és azt önállóan teljesíti.
- Bonyolultabb feladatot is örömmel végez, és annak szervezésében is önálló.
- Időnként olyan megbízatásoknak is eleget tesz, amelyek otthoni előkészületet igényelnek.

Közösségi munkák:

- A közösségért végzett munkák vállalásánál jellemző a helyes önértékelés, van önbizalma.
- Naposi feladatait önállóan, pontosan végzi.
- Terítésnél ügyel az eszközök esztétikus elhelyezésére is.
- Felelősi munkákat szívesen vállal, amit önállóan teljesít.
- A környezet rendjének megőrzésére ügyel, segít a tisztán tartásban (csoportszoba, udvar, óvoda környezete).
- Vígáz játékaira, rendben tartja azokat.
- Munka jellegű tevékenységeit a felelősségérzet, a feladattudat és a kitartás jellemzi.

A környezettudatos viselkedés megalapozását segítő munkák:

- A szemetet szelektíven helyezi el az adott gyűjtőben.

- Szívesen segít a falevelek összegyűjtésében.
- A virágokat nem tépi le, hagyja az eredeti helyükön, eredeti szépségükben.
- Szívesen ápolja a növényeket a csoportszobában, az udvaron egyaránt.
- Télen segít a madarak etetésében.

6.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Értelmezésünk szerint a tanulás egyenlő a tapasztalatszerzéssel, amely a pszichikus képességstruktúrákon keresztül sok-sok mozgással és játékkal alakítható. Fontosnak tartjuk az ismeretek átadását, bővítését, de nem a mennyiségen van a hangsúly, hanem a tanuláshoz szükséges alapkészségek, képességek, kulcskompetenciák fejlesztésén.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg. A projekt módszerből adódóan, a tanulás egy formáját jelenti a gyakorlati problémák megoldása, különböző, a gyermekekkel közösen megbeszélte tervek kivitelezése is.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. Fontos a kísérletezőkedv, a tévedés lehetőségének fenntartása.

Programunk a **játékot tekinti a tanulás elsődleges keretének**. Ezért napirendünkben a folyamatosságot, rugalmasságot szem előtt tartva a párhuzamosan végezhető tevékenységekre helyezzük a hangsúlyt, amelynek jelentőségét a játékra fordított viszonylag hosszú, egybefüggő idő adja. A mindenkorli témához kapcsolódó tematikus játék adja a napi tevékenységek gerincét.

A gyermekek fejlődését szolgáló készség- és képességfejlesztés, a műveltség tartalom, az új ismeretek, a különböző gyakorlást igénylő mozzanatok itt, a játékba ágyazva jelennek meg. Mindehhez a pedagógus, figyelő, kreatív, azonnal reagáló jelenlétére van szükség, oly módon, hogy a gyermekek játékát, elképzeléseit teljes mértékben tiszteletben tartja.

Az óvodás gyermek tanulási tevékenységének jellemzői:

- A gyermek az élethelyzetekből származó tapasztalatokon keresztül tanul.
- A tevékenységformák rendezik maguk köré az ismereteket.
- A cselekvő és képi gondolkodás a legjellemzőbb, óvodás kor végére kialakulóban van fogalmi gondolkodása.
- Hangsúlyos az egyéni érdeklődés motivációs ereje.
- A gyakorlati problémamegoldás egyéni ütemet, önállóságot, kreativitást tesz lehetővé, ezáltal segít a felzárkóztatásban és a tehetséggondozásban.

Cél: Az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése oly módon, amely a gyermek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára alapoz, és amelyben a gyermek aktív résztvevő.

A tanulási tevékenységből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A tanulást támogató környezet megteremtése.
- A gyermekek tevékenységi, megismerési vágyának kielégítése.
- Változatos, a gyermekek cselekvő aktivitására épülő, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségének biztosítása.
- Szokások alakítása utánzásos minta- és modellkövetéses magatartással és viselkedéssel.
- Spontán, játékos helyzetek kihasználása.
- A gyermeki kérdésekre épülő ismeretátadás lehetőségének kiaknázása.
- Gyakorlati problémamegoldásra ösztönző helyzetek teremtése.
- Az egyéni fejlődési, érési ütem figyelembevétele a tevékenység felkínálása során.
- Személyre szabott, pozitív értékeléssel segíteni a gyermek személyiségének kibontakozását.
- A kiemelkedő képességű, tehetséges gyermekek felismerése és fejlesztése.

A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére a tanulás területén

- Nyitott érdeklődés jellemzi, készen áll az iskolába lépésre.
- Bátran kérdez.
- Szívesen vesz részt a tervezett, szervezett, kezdeményezett, irányított játékokban, tevékenységekben.
- A tanuláshoz szükséges kompetenciái korának megfelelően fejlettek, alkalmas az iskolai tanulás megkezdésére.

7. A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMON KÖVETÉSE

A gyermek és családi körülményeinek megismerése már a beiratkozással megkezdődik, majd folytatódik az óvodába kerülés előtti időszak feltárásával, anamnézis felvételével. A gyermek fejlődését, a személyiség naplóban rögzítjük a mindennapi tevékenységek megfigyelése alapján, az óvodába lépéstől az iskolakezdésig. Amennyiben a gyermek valamely szakszolgálat által készített pedagógiai szakértői véleménnyel is rendelkezik, úgy ez a dokumentum is bekerül a gyermek dossziéjába.

A gyermek fejlődésének nyomonkövetésére az OVPED rendszert használjuk, a Személyiségnapló tartalmazza az anamnézist és a gyermek fejlődésének értékelését. A Személyiségnaplót félévente feltöltjük az Ovikrétába, ami így a szülők számára elérhetővé válik.

A gyermeki fejlődés figyelemmel kísérésének területei:

- Motoros képességek.
- Értelmi képességek.
- Érzelmi, akaratni képességek.
- Szocializációs képességek.
- Anyanyelvi képességek.

A fejlődési napló a pillanatnyi állapot rögzítésén túl tartalmazza:

- a gyermek fejlettségi szintjét,
- fejlődésének ütemét,
- a differenciált nevelés irányát,
- minden, a gyermek fejlődését befolyásoló eseményt, tapasztalatot, történetet.

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció tartalmazza:

- a gyermek anamnézisének,
- a gyermek fejlődésének mutatóit (érzelmi-szociális, értelmi, beszéd-, mozgásfejlődés),
- valamint az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfigyeléseket,
- a gyermek fejlődését segítő megállapításokat, intézkedéseket, az elért eredményt,
- amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a szakértői vélemény megállapításait, a fejlesztést végző pedagógus, fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatait,
- a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait,
- a szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket.

A szülőknek joguk van megismerni a fejlődési napló tartalmát.

Mérési és értékelési rendszerünk:

Intézményünkben megfigyelés alapján értékeljük a gyermekek egyéni fejlettségét minden területen. A megfigyelésnél arra törekszünk, hogy minden funkcióra kiterjedő legyen, a teljes gyermeki személyiség feltérképezésére irányuljon.

Ne állítson értékrendet a képességek között, és az objektivitás szem előtt tartásával valósuljon meg. A megfigyeléssel nem meghatározható területeken egyéni feladatadással, kérdésekkel méri fel az óvodapedagógus a gyermeket.

A gyermek fejlődésének nyomon követése az óvodába kerüléstől kezdve egészen az iskolába lépéséig tart.

Az eredményes iskolakezdéshez a gyermek testi, szellemi, lelki, és szociális érettsége egyaránt szükséges.

Fejlődés jellemzői az óvodás kor végére

- **Testi érettség**

Az egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak a testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

- **Kognitív érettség**

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodaskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdésére. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Az önkéntelen emlékezeti bevésés mellett megjelenik a szándékos felidézés és bevésés. Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem. Kialakulóban van az elei fogalmi gondolkodás, a cselekvő-szemléletes képi gondolkodás mellett. Érthetően, folyamatosan kommunikál, képes mások számára megfogalmazni gondolatait, érzéseit és megfelelő módon át is tudja adni azokat. Végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét. Elemi ismeretekkel rendelkezik saját magáról, környezetéről, ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében fellelhető állatokat, növényeket. Ismeri az öltözködés és időjárás összefüggéseit. Képes az alapvető viselkedési szabályok betartására, elemi mennyiségi ismeretekkel rendelkezik.

- **Szociális érettség**

Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermekkel egyaránt. Képes beilleszkedni egy közösségbe, elfogadja a szabályokat, és igényli a közösségi élményeket. A serkentő és gátló folyamatok közül a gátlási folyamatok túlsúlya az idegrendszer érettségét jelzi, ami a nyugodt viselkedéshez is hozzájárul.

8. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

Intézményünk pedagógiai programja, a nevelőtestület, az alkalmazotti közösség elkötelezte magát egy befogadó intézmény megvalósítása mellett. Felvállaltuk és fogadjuk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekeket:

„2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 4. § 13. bekezdése szerint kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- *különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:*
  - *a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,*
  - *a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,*
  - *a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,*
- *a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.*
- *tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló”*

8.1. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése

8.1.1. Személyi feltételek

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztését az óvoda gyógypedagógusa, speciális végzettség szüksége esetén utazó gyógypedagógus végzi. Az integrált neveléséhez, fejlesztéséhez szükséges feltételek közé tartozik az illetékes szakértői bizottság által meghatározott:

- szakirányú végzettségű gyógypedagógus foglalkoztatása,
- a foglalkozásokhoz szükséges egyéni fejlesztési napló (gyógypedagógus által elkészítve),
- valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök a gyermek részére.

A gyógypedagógus feladatai:

- Felveszi a kapcsolatot a gyermek szüleivel.
- A gyermek megismerése, képességeinek feltérképezése egyéni helyzetben, ill a csoportban megfigyelve.
- A saját tapasztalatai és a szakértői véleményben megfogalmazott fejlesztési területek figyelembe vételével egyéni fejlesztési tervet készít.
- A gyermek állapotához igazodó, megfelelő motivációt biztosító fejlesztő foglalkozások megtartása a játék elsődlegességének szem előtt tartásával.
- Az óvodai csoportban történő fejlesztés során segíti a gyermeket a közösségbe való beilleszkedésben.
- Team munkában gondolkodik az óvodapedagógusokkal és a családdal, vagyis megfelelő visszajelzések

Óvodánk személyi feltételei, eszközellátottsága megfelel a törvényben előírtaknak.

8.1.2. Alapelvek, célok

Az óvoda alapító okirata tartalmazza, hogy intézményünk biztosítja a többi gyermekkel együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését-oktatását a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az alábbi fogyatékosági típusokban:

- mozgásszervi, érzékszervi, beszéd fogyatékos,
- tanulásban akadályozott,
- autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem, vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az óvodai nevelésben a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- pedagógiai programunk kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- mint a befogadó óvoda igazgatója támogatom a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus.

Az óvodapedagógus:

- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A gyermek fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű **gyógypedagógus** az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti.

Közreműködése kiterjed a gyermekek fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, amely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Alapelvünk:

- A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében, állapotának megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesüljön.

- Az együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyermek szükségletei szerint.
- A gyermekek mindenek felett álló érdekében a mi felelősségünk, hogy minden rendelkezésünkre álló segítséget megadjunk a gyermekeknek képességeik fejlődéséhez, személyiségük kibontakozásához, ismereteik bővítéséhez.
- A gyermekkel szemben támasztott elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez.
- Fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg.
- A sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl.

Célunk:

- Az óvodai nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítása.
- Az inkluzív óvodai nevelés megvalósítása, amely többet jelent a pusztán integrációnál.
- Ebben az esetben az óvodára jellemző értékrend, szemlélet, módszerek, személy és tárgyi feltételek úgy vannak kialakítva, hogy az valamennyi érintett gyermek (SNI gyermekek és ép társaik) szükségleteit figyelembe vegye és törekedjen a szociális beilleszkedésre. Az együttnevelés elfogadó gyakorlatát jelenti.
- A harmonikus, nyugodt, biztonságot adó óvodai környezetben természetessé váljon a gyerekek közötti különbségek elfogadása.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása, fejlődésének elősegítése, hogy javuljon életminőségük és a későbbiek folyamán könnyebben tudjanak beilleszkedni a társadalomba.
- A fejlesztés rövid távú céljait minden esetben a fejleszhetőséget tükröző gyógypedagógiai- orvosi- pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatára kell építeni.

A fejlesztés legfontosabb területei

- A kognitív funkciók fejlesztése.
- Alapmozgások kialakítása, a nagymozgások koordinálásának javítása, az egyensúlyérzék fejlesztése.
- Manuális készség, finommotorika fejlesztése.
- A gyermektől elvárható kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése, a beszédszervek ügyesítése, a beszédmegértés fejlesztése, az aktív és passzív szókincs bővítése és a grammatikai rendszer kiépítése.
- Játéktevékenység alakítása, adekvát játékhasználat elsajátítása.
- Szociális kompetenciák kialakítása, fejlesztése.

8.1.3. A habilitációs és rehabilitációs ellátás

- **A habilitációs és rehabilitációs ellátás közös elvei**

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet teammunkában szervezzük, amely olyan nevelési folyamatban valósul meg, amikor alkalmazkodunk az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeihez az időkeretben, az eszközök használatában, az alkalmazott módszerekben és terápiában.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

❖ A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés célját minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira építjük.

- A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd-fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

❖ A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.

- A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- A gyermek:
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - képességei, kialakult készségei,
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - családi háttere.

A fejlesztés magába foglalja: a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmazottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára:

- A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása.
- Az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása.
- Az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés.
- A kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével.
- A sajátos nevelési igényű kisgyermek kiemelkedő területeinek felismerése.
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához.
- Az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

A gyógypedagógus feladatai az együttműködés során:

1. Segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását.
2. Javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására.
3. Segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában.
4. Együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait.
5. Segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában.
6. Kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával.
7. Részt vesz a befogadó közösség felkészítésében.

Igénybe vesszük az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

8.1.3. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe. A jelentősen eltérő kóreredet és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltogatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat.

Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése. Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezik az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

8.1.4. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

- Az óvodai nevelésben részesülő **vak** gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozgásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást. Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valóságghú megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötötten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.
- Az **aliglátó** gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel. A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem.

- Az aliglátó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tűzi ki célul. A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].
- A **gyengénlátó** gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
  - A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
  - Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
  - A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
  - A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
  - Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
  - A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
  - A tapintás által szerezhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.
- A **halmozottan fogyatékos látássérült** gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

8.1.4. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik.

A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülőkkel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermekek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

❖ **A fejlesztés feladatai:**

a) A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásaiival, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

b) A nagyothalló – gyermekeknél a beszéd tartományban mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, közepsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejlesztetheységük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport).

Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk, valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

d) A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

8.1.5. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek nevelése vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően.

8.1.6. A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül szülés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

a) az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,

- b) a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,
- c) a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,
- d) a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,
- e) az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

8.1.7. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszéd szervező működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos

módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

8.1.8. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésett, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

8.1.9. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek fejlesztésének elvei, feladatai

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárást okozta feszültségeket, a váratlan zajokat.

Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

Az integrált nevelésből, inkluzív szemléletből adódó óvodapedagógusi feladatok

- A gyermekek integrált nevelését, fejlesztését, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus végzi.
- Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz.
- A tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti a mindennapi tevékenységebe.
- Alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez.
- Együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.
- Az óvodapedagógusoknak olyan befogadó csoportlétkört kell kialakítaniuk, amelyben a gyermekek magatartása, viselkedése kizárja a hátrányos megkülönböztetést, zaklatást (megfélemlítés, megalázás, az emberi méltóság megsértése).
- A befogadó szemlélettel a különbözőséget elfogadó viselkedés és magatartás alakítása a gyermekközösségben, ezen belül különösen a tolerancia, türelem, megértés, figyelmesség, segítőkészség, empátiás készségek alakítása.
- A sajátos nevelési igényű gyermek terhelhetőségénél az óvodapedagógus vegye figyelembe a sérülés jellegét, súlyosságának mértékét, adott fizikai és lelki állapotát.
- Ismerje fel és gondozza kiemelten a gyermekben rejlő kiemelkedő teljesítményt.
- Törekedjen arra, hogy a nem, vagy kevésbé sérült funkciók tudatos fejlesztésével bővüljenek a kompenzációs lehetőségek.
- A napirend során mindig csak annyi segítséget kapjon a kisgyermek, hogy önállóan tudjon cselekedni.
- Az óvodapedagógus tudatosítsa a gyermekcsoportban dolgozó dajkával, hogy kommunikációja, bánásmódja, viselkedése ugyanolyan modell értékű, mint az övé.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek optimális nevelésének érdekében a pedagógusok ismereteinek bővítése, elsősorban gyógypedagógiai téren.
- A hatékonyság, eredményesség, szakszerűség és célszerűség érdekében együttműködés a segítőkkel – gyógypedagógus, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus.
- Szükség szerint szakvélemény, fejlesztési javaslat kérése a megfelelő szakszolgálatoktól.
- Az óvodáskor végére, a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű gyermeket is juttassa el az óvodai nevelés általános célkitűzéseiben megfogalmazott minimális szintre: alkalmazkodó készség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködés.
- Tárgyi feltételek biztosítása: különösen a nagymozgások fejlesztését, lateralitást, téri tájékozódást, beszédészlelést és megértést, valamint a gondolkodási stratégiák támogatását szolgáló eszközökkel.

8.2. Tehetséggondozás

Óvodás korban konkrétan körvonalazható, kimutatható tehetségről nem beszélhetünk, inkább ígéretes képességekkel rendelkező gyermekeket nevelünk. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tehetséges óvodás, elsősorban gyermek. Az óvoda fontosnak tartja, hogy megteremtse azt a feltételrendszert, ahol minden gyermek az egyéni képességeinek, készségeinek megfelelő fejlesztésben részesülhet, figyelembe véve a játék elsődlegességét.

Elsődleges feladatunk az, hogy megtaláljuk a kiemelkedő területeket. Innen indulva a fejlesztés két szintéren valósul meg. Elsősorban a gyermekcsoport mindennapi tevékenysége közben, egyénre szabott feladatokkal, elvárással, értékeléssel. Fontos a nyitott és támogató, érzelmi biztonságot nyújtó környezet.

A tehetséggondozás másik színtere a heti rendszerességgel megtartott tehetséggondozó foglalkozás. Az ezeken való részvétel önkéntes, a gyermek motivációjához igazodik és az erős oldal mentén szerveződik. Több területen folytatunk tehetséggondozó/gazdagító tevékenységet: ének-zene, vizuális nevelés és dramatizálás, valamint mozgás területén. Ezekben a csoportokban az óvodapedagógusok igyekeznek kihasználni a tiszta életkorú csoportokban rejlő előnyöket. Korosztályukhoz illő, és az óvodai nevelés általános gyakorlatát gazdagító programokat, tevékenységeket biztosítunk a gyermekek számára.

Célunk:

- A gyermek személyiségének figyelembe vételével kiemelkedő képességeinek, kreativitásának felfedezése, személyiségük optimális fejlesztése.
- A gyermekek együttműködésének, társas kapcsolatainak, kommunikációjának fejlesztése.
- A tehetségígéretes gyermek erős oldalának támogatása és a tehetségével összefüggő gyenge oldal kiegyenlítése.
- A tehetség speciális jellegének és szintjének megfelelő folyamatos segítségadás a tehetség kibontakoztatásában, örömmel végzett, sikerélményt adó tevékenységeken keresztül.

Feladatunk:

- A mindennapi tevékenységek során, vagy egy adott szempont alapján történő megfigyeléssel a tehetségígéretes megtalálása.
- Az alkotó szabadság és merészség légkörének megteremtése, egyéni bánásmóddal a kreativitás motiválása, a gyermekek önkifejező, önérvényesítő törekvéseinek erősítése.
- Az óvodai élet napi tevékenységeiben megtalálni azokat a fejlesztési lehetőségeket, amelyek erősítik a gyermek tehetséges képességeit, esetleg kompenzálják a gyermek gyenge oldalát.
- A gyermekek értelmi, érzelmi, erkölcsi képességeik fejlesztése.
- A gyermek együttműködésének, társas kapcsolatainak, kommunikációjának fejlesztése.
- Tehetséggondozó foglalkozások biztosítása.
- Az egyéni képességekhez igazodó tehetségterületek kimunkálása, az adott csoport éves munkatervének elkészítése.
- Személyi és tárgyi feltételek biztosítása.
- Élmenydús környezet biztosítása, amelyben szabadon szárnyalhat a gyermeki kreativitás.

Tehetségműhelyeink:

„Rece – fice” - zenei tehetségműhely

A zenei tehetség egyike azoknak a tehetségterületeknek, amely már a korai gyermekkorban megnyilvánul. Az óvoda tevékenységrendszere, a játék elsődlegessége, a közösségi élet, az együttműködés, egymásra figyelés képességének kialakulása lehetővé teszi az olyan környezet kialakulását, amelyben a gyermekek szívesen énekelnek, mondókáznak, körjátékoznak. A zenei tehetségígéretet mutató gyermek intenzívebben érdeklődik a zene iránt, ezért biztosítani kell számára azokat a lehetőségeket, amelyek által tehetsége, ígéretes képességei jobban fejlődhetnek. Óvodánkban a gazdagítás, dúsítás módszerét alkalmazzuk. Az általános képességfejlesztésen és műveltségtartalomon túl, olyan dalokat, körjátékokat, ritmusfeladatokat játszunk a gyermekekkel, amelyek kihívást jelentenek számukra, érdekesek, kedveltek és magukban hordozzák a sikerélmény lehetőségét. A tehetséggondozó csoport képességfejlesztését mindig az adott gyermekcsoport jellemzőihez és életkori sajátosságaihoz igazítjuk.

Intézményünk zenei tehetséggondozó csoportjában, az óvodapedagógusk által kiválasztott, a zenei tevékenységek iránt különösen érdeklődő, jó zenei képességekkel rendelkező gyermekek vesznek részt. A foglalkozásokat hetente 1 alkalommal óvodapedagógusaink szervezik, vezetik.

Célunk:

- A kiemelkedő képességű gyermekek felfedezése, zenei érdeklődésük fokozása, elmélyítése.
- A zenei tehetség kibontakoztatása, továbbfejlesztése, a dalos játékokkal, mondókákkal, zenei játékokkal, zenehallgatással.
- Társas kapcsolatok bővítése a különböző csoportba járó gyermekek számára nyújtott együttes zenei élményszerzés segítségével.
- A résztvevő gyermekek zenei képességeinek sokoldalú, ugyanakkor differenciált, optimális fejlesztése (az egész személyiség formálása minél több zenei élmény nyújtásával, zenei anyanyelv megalapozása, esztétikai fogékonyságra nevelés, zenei ízlés formálás).
- Népi hagyományok, a magyar néptánc alapjainak, a hagyományos énekes népi gyermekjátékok megismertetése.

Feladatunk:

- A gyermekek átlagon felüli zenei képességeinek fejlesztése, és ezen készségek, képességek fejlesztésének összehangolása más készségekkel és képességekkel, az interperszonális (személyek közötti) és intraperszonális (személyen belüli) képességek megerősítésével.
- A gyermekek erős és gyenge oldalainak kreatív módszerekkel történő gazdagítása, fejlesztése, zenei alkotókedv, kreativitás felébresztése, fejlesztése.
- A mozgás, a tánc örömeinek felfedeztetése, mozgáskultúra fejlesztése, szép testtartás kialakítása, hagyományos népi gyermekjátékok elsajátítása.

„Virgonc – magonc” – mozgásos tehetségműhely

Az egészséges életmódra nevelés szerves részét képezi az óvodai mozgásfejlesztés, a testnevelés foglalkozások és a mindennapi testnevelés. Óvodánkban ennek kiegészítője a mozgásban tehetséges gyermekekkel való külön foglalkozás, heti egy alkalommal. Az örömteli, változatos mozgásformák alkalmazásával a gyermekek mozgása, értelmi képességei és szociális készségei párhuzamosan, egymásra támaszkodva fejlődnek. A hasonló életkorú gyermekekből álló csoport sok olyan mozgásfejlesztő lehetőséget foglal magában, amely a vegyes életkorú csoportok esetében nehezen megvalósítható.

Célunk:

- A teljes gyermeki személyiség fejlesztése mozgásos tartalmakon keresztül.
- A pszichomotoros készségek, vagyis az alapvető motoros készségek és a pszichikus funkciók együttes fejlesztése.
- A fizikailag aktív életvitel tartós magatartássá váljon. Az ehhez szükséges tudás, készségek és meggyőződés elsajátítása.
- Nyújtson élményt minden gyermek számára.
- Alakuljon ki a gyermek pozitív kompetenciaérzete: „*Én meg tudom és meg akarom csinálni!*” érzet.

Feladatunk:

- Kellő aktivitással és terheléssel az állóképesség fejlesztése.
- Mozgás- és egyensúlyérzék fejlesztése.
- Dinamikus egyensúlyérzék és saját test térbeli érzékelésének fejlesztése.
- Kondicionális képességek fejlesztése: erő (gyors erő/ a test általános ereje), állóképesség (alap állóképesség/globalis állóképesség), gyorsaság (mozgásgyorsaság, reakció gyorsaság).
- Koordinációs képességek fejlesztése.
- Téri tájékozódási képességek fejlesztése.
- Kinesztetikus differenciáló képesség fejlesztése.
- Ritmuskészség, mozgékonyaság, hajlékonyaság fejlesztése.
- Vázizomzat erősítése, helyes testtartás kialakítása.

„Ákombákom” – ábrázoló tevékenységgel, mesével foglalkozó tehetségműhely

Az „Ákombákom” tehetséggondozó műhelyünkben olyan tevékenységeket ajánlunk a gyermekeknek, ahol a képi világ (az ábrázolás), mese, vers, szerepjátás (dramatizálás és bábozás), zene, mozgás egymással kapcsolatba kerülnek, összekapcsolódnak. A feldolgozott mese vagy vers adja a vizuális tevékenységek témáját: bábok, a dramatizálás eszközeinek elkészítése, mesei környezet megteremtése. A gyermekek tevékenységében megjelenik a célirányosság, hiszen tudatosan készíti el alkotásait, amit később felhasznál az előadás során. Lehetőséget biztosítunk minden egyedi megoldást jelentő ötlet megvalósítására. A mese vagy vers eljátszása, megjelenítése azonban csapatmunkát kíván a gyermekektől. Így kerül egyensúlyba az egyéni törekvés és a közösség akarata.

Célunk:

- A teljes gyermeki személyiség fejlesztése.
- Az ábrázolás és drámajáték területén kiemelkedő képességeket mutató gyermekek fejlesztése.
- A szabad alkotás örömeinek biztosítása.

Feladatunk:

- A társas hatékonyságban rejlő lehetőségek megtapasztaltatása.
- Biztosítani a közös élményszerzést, együtt gondolkodás lehetőségét.
- Egyéni megoldások, szabad önkifejezések lehetőségének biztosítása.
- Szeretetteljes, jó hangulatú, alkotó, motiváló légkör kialakítása, amely biztosítja az érzelmi töltekezést is.
- Különböző technikák elsajátításának biztosítása.
- Beszédkészség fejlesztése, szókincs bővítése.
- Magabiztosság, önbizalom fejlesztése.

8.3. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Bizonyított tény, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek késői óvodába kerülése, illetve a rendszertelen óvodába járás, hosszú időre bebetonozza az esélyegyenlőtlenségeket. A gyermek körülményeiből adódó társadalmi hátrányok csökkentésében, leküzdésében fontos alapelvünk a gyermek esélyegyenlőségének elősegítése.

Cél: a rendszeres óvodába járás, az egyenlő hozzáférés biztosítása, és a szociális hátrányok enyhítése.

Az esélynövelés kulcsa a szülővel való együttműködés kialakítása. Segítségül hívjuk a védőnő, családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat, a logopédus, a fejlesztő pedagógus és a szakszolgálat segítségét. Az óvodapedagógusoknak a háttérben a hátrányos szociokulturális és/vagy ingerszegény környezet tényezőiből adódó elmaradást kell meglátniuk.

Az óvodai nevelés minden területén segítjük a gyermeket a fejlődésében, ám legfontosabb és kiemelt feladatunknak tekintjük azt, hogy a gyermeket:

- kedvező érzelmi hatások, derűs légkör érje;
- érzelmi biztonságban érezze magát;
- állandó értékrend mentén szerveződő környezet vegye körül;
- és segítsük éntudatának alakulását, önkifejező törekvéseit.

Pedagógiai rendszerünknek alapja az egyéni differenciálás, így a mindennapi tevékenységek sorában igyekszünk olyan helyzeteket teremteni, ahol a felajánlott tevékenység, feladat, játék, kellő kihívást jelent a gyermeknek, és annak megoldása sikerélményt jelent számára. Az óvodapedagógus az egyéni fejlesztéseket beépíti a mindennapi pedagógiai munkába.

9. GYERMEKVÉDELMI MUNKA

A gyermekekkel és a családjával kapcsolatos minden érzékelhető probléma (éhsége, agresszivitása, szorongása, hiányzások stb.) megjelenik a csoportokban, az óvodában. Az óvoda minden dolgozójának kötelessége a tapasztalható problémák megfigyelése és jelzése a gyermekvédelmi rendszer felé. A hátrányos helyzetű gyermekek számára fokozottan biztosítjuk alapvető szükségleteik kielégítését és az érzelmi biztonságot.

Óvodánk a pedagógiai program megvalósítása során kiemelt figyelmet fordít a prevencióra, a hátrányos helyzet csökkentésére, a veszélyeztetettség megelőzésére és a segítségnyújtásra, együttműködve a családokkal és a különböző szakemberekkel. Nevelőmunkánk során figyelembe vesszük az etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek kultúráját, a sajátos nevelést igénylő gyermekekkel kapcsolatos alapelveket, a differenciált fejlesztés lehetőségeit.

Célunk:

- A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, gyermeki és emberi jogok érvényesítése.
- Hátránykompenzációval az esélyegyenlőség biztosítása az eltérő szociális és kulturális környezetből érkező gyermekek számára.

„67/A. § **Hátrányos helyzetű** az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) * a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

(2) **Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek**

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.”

(A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény)

A települési önkormányzat jegyzője határozatban állapítja meg a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet fennállását. A határozat jogerőre emelkedését követő öt napon belül tájékoztatásul megküldi annak az óvodának, amellyel a gyermek jogviszonyban áll.

A gyermekek hátrányos helyzetére utaló jelek

- A család csekély bevétellel, alacsony jövedelemmel rendelkezik, melynek nagy része vagy akár teljes egésze segély, nyugdíj, vagy ezekkel egy kategória alá eső bevétel, továbbá alkalmi munka után járó jövedelem.
- Szűkös lakáskörülmények, kis alapterületű lakásban több személy él együtt.
- Egészségtelen lakhatási feltételek – vizes, salétromos falak, fűtés lehetősége nem, vagy korlátozottan biztosított.
- A szülők alacsony iskolai végzettsége – csak általános iskolai, vagy olyan, érettségit nem igénylő szakképzettség, amelynek nincs munkaerő-piaci értéke.
- Deviáns környezet szocializációs ártalmai – alkoholizmus, drogfüggőség, játékszenvedély, bűnözés.
- A család hiánya – állami gondoskodásba vett, illetve onnan kikerült gyermekek, egy szülő család, elvált szülők.
- A beteg, vagy korlátozott képességű szülők, akik fizikailag nem képesek gyermekük megfelelő ellátására, gondozására.

Veszélyeztettség: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

A gyermek veszélyeztettségére utaló jelek

- Fizikai bántalmazás.
- A gyermek szexuális zaklatása.
- Szülői felügyelet hiánya.
- Elhanyagoló szülői magatartás.
- Hajléktalanság, rendkívül rossz lakáskörülmények.
- Pszichés bántalmazás.
- Éhezés, nem megfelelő táplálkozás.
- Indokolatlan hiányzás az óvodából.
- Minimális jövedelmi viszonyok.

Az óvoda vezetője köteles

- Jelzéssel élni a gyermek veszélyeztettsége esetén a Gyermekjóléti Szolgálat és Központ szakemberei felé, az óvodai szociális munkás felé.
- Hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

Az óvodapedagógusok feladatai

- Az óvodába járó gyermekek szociális, szociokulturális családi háttérének megismerése.
- Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett helyzet jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.
- A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált nevelése, fejlesztése.
- A rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése, szükség esetén a hiányzás jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.

A gyermekvédelmi felelős feladatai

- Szükség szerint a családgondozó, az óvodai szociális munkás, a védőnő segítségének igénybevétele.
- Nyilvántartás vezetése.
- Beszámoló készítése félévente.

Az óvodavezető feladatai

- A gyermekvédelmi tevékenységhez a feltételek biztosítása: gyermekvédelmi felelős megbízása, feladatok, kompetenciák kijelölése nevelőtestületi szinten.
- Bizalom elvű kapcsolat kiépítése a családokkal.
- A törvények és rendeletek naprakész ismerete, a munka hozzáigazítása.
- Veszélyeztettség esetén a Gyermekjóléti Szolgálat és Központ tájékoztatása.
- Óvodáztatási támogatással kapcsolatos feladatok ellátása.

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetben lévő családok segítségének lehetőségei:

- Tájékoztatás az igénybe vehető segélyekről, támogatási lehetőségekről.
- A szülők által behozott gyermekruhák, játékok elajándékozása a rászoruló családoknak.
- A gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztettség megelőzése és megszüntetése érdekében az óvoda köteles együttműködni:
  - az óvoda orvosával, védőnőjével
  - a gyámügyi hivatallal
  - a Gyermekjóléti Szolgálattal

Sikerkritérium

- Csökken a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek száma.
- Minden rászoruló időben megkapja a segítséget.
- A szülők bátran fordulnak az óvodapedagógusokhoz és a vezetéshez gondjaikkal.
- A segítő szervezetekkel hatékony együttműködés alakul ki.

10. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT ÉS A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

Az egyenlő bánásmód követelménye kiterjed minden olyan nevelésre és oktatásra, amely államilag jóváhagyott és előírt követelmények alapján folyik.

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség akkor valósul meg, ha minden gyermek számára biztosítottá válik az emberi méltósághoz való jog. Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell a gyermeki jogok gyakorlása révén, a neveléssel összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során, a tehetséges és az életkorához mérten alul teljesítő gyermek részére nyújtott segítségadásban, az óvodai csoportok kialakítása során.

Az egyéni bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény célja a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatási és társadalmi integrációjának támogatása, minőségi neveléshez való hozzáférés és az integráció biztosítása, esélyegyenlőség növelése, hátrányok csökkentése, egyéni szükségleteknek megfelelő speciális fejlesztés megvalósítása, az iskolába való átmenet segítése.

Pedagógiai programunk olyan alapokra épül – vegyes korcsoport, projekt módszer – amely feltételezi a differenciált bánásmódot, elvárásrendszert, tevékenységszervezést az óvodai élet minden területén. Az egyéni bánásmód magában foglalja a gyermek nevelésén túl a családdal való együttműködés és kapcsolattartás sajátos, szükséges formáit is. Pedagógiai hitvallásunk szerint minden gyermekhez, minden családhoz egyéni út vezet. Az óvodapedagógus feladata megtalálni azokat a kapcsolódási pontokat az óvoda és a család között, amelyek elősegítik a gyermek esélyegyenlőségét. Minden eset eltérő megsegítést igényel.

11. HAGYOMÁNYAINK, ÜNNEPEINK

Az ünnepek érzelmi, közösségi és anyanyelvi nevelésünk fontos színterei. Minden esetben örömteli, tevékeny várakozás előzi meg őket. Jelentős alkalmak az óvoda, a gyermekek és a szülők életében, amelyek segítségével fokozni kívánjuk a közös élmények erejét, és az összetartozást. Fontos, hogy az ünnepek emelkedjenek ki az óvoda mindennapjaiból mind külsőségeikben, mind belső tartalmukban. Az ünnepre való készülődés izgalmára, az összetartozás örömére, a közös cselekvés élményének átélésére mindenkinek szüksége van.

Óvodánk ünnepei jellemzően egy-egy évszakkörhöz, jeles naphoz kapcsolódnak, hagyományokkal, játékokkal.

Ünnepeink:

A gyermekek születésnapja

- Anyák napja
- Gyermeknap
- Nagyok búcsúztatása
- Mikulás
- Karácsonyváró ünnepi délelőtt
- Farsang
- Húsvét

Nemzeti ünnepeink:

- Március 15.
- Június 4.: Nemzeti Összetartozás Napja

Egyéb rendezvényeink:

- Szülői délutánok: közös játszóház egy-egy ünnephez kapcsolódóan
- hangversenyek / koncertek szervezése óvodásainknak
- színház szervezése
- Víz világnapja / Föld napja
- Családi nap
- „Egy éjszaka az óvodában” - óvodában alvás az iskolába készülő gyermekeknek

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

1. A helyi nevelési program érvényességi ideje:

- Az óvoda 2025. szeptember 02. napjától szervezi meg munkáját e pedagógiai program alapján.
- A pedagógiai programban található helyi nevelési terv 2025. szeptember 02. napjától bevezetésre kerül.
- A program érvényességi ideje öt nevelési év – azaz 2025. szeptember 02. napjától 2030. augusztus 31. napjáig szól.

2. A pedagógiai program értékelése, felülvizsgálata:

- A 2029 - 2030. nevelési év során a nevelőtestületnek el kell végeznie a pedagógiai program teljes – minden fejezetre kiterjedő – felülvizsgálatát, értékelését.
- Szükség esetén e pedagógiai programot módosítani kell, vagy teljesen új pedagógiai programot kell kidolgozni

3. A pedagógiai program módosítása:

- A pedagógiai program módosítására javaslatot tehet:
  - az igazgató
  - a nevelőtestület bármely tagja
  - a szülők közössége
  - az óvoda fenntartója .
- A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:
  - a törvény módosítása
  - fenntartói elvárások, feltételek változása
  - személyi feltételek változása.
- A pedagógiai program módosítását a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

4. A pedagógiai program nyilvánosságra hozatala:

- Az óvoda pedagógiai programja nyilvános, minden érdeklődő számára megtekinthető.
- A pedagógiai program egy-egy példánya a következő személyeknél, illetve intézményeknél tekinthető meg:
  - az óvoda fenntartójánál,
  - az igazgató irodájában.

5. Előírás a programmódosítás előterjesztésére:

- írásbeli előterjesztés az óvoda nevelőtestületének
- részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten
- szóban véleményezés, döntés a módosítás elfogadásáról.

Kijelentem, hogy a Tatai Bartók Béla Óvoda Pedagógiai Programja olyan elemeket nem tartalmaz, melyek a fenntartóra nézve többletköltséget hárítanak.

Hatályba lépés ideje: 2025. szeptember 02.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Készítette: az igazgató és a Tatai Bartók Béla Óvoda nevelőtestülete

Tata, 2025. 09. 02.

ph.

Szijjné Mokánszki Natália

igazgató

A Tatai Bartók Béla Óvoda módosított pedagógiai programjában foglaltakkal a – 20/212. (VIII.31.) EMMI rendelet 118. § (3) bek. a) pont. – biztosított véleményezési jogát korlátozás nélkül gyakorolta, és a dokumentumról **szakmai véleményt alkotott** az intézményben működő valamennyi szakmai munkaközösség.

Tata, 2025. 09. 02.

.....
szakmai munkaközösség-vezetők

A Tatai Bartók Béla Óvoda módosított pedagógiai programjában foglaltakkal kapcsolatban az óvoda nevelőmunkát segítő alkalmazottai a **tájékoztatást megkapták.**

Tata, 2025. 09. 02.

.....
a nevelőmunkát segítő alkalmazottak nevében

A Tatai Bartók Béla Óvoda módosított pedagógiai programjáról a - Nkt. 72. § (5) bek.- biztosított jogok alapján a szülői közösség **a tájékoztatást megkapta.**

Tata, 2025. 09. 02.

.....
a szülői közösség nevében

A Tatai Bartók Béla Óvoda módosított pedagógiai programjában megfogalmazott - 20/2012. (VII. 31.) EMMI rendelet 128. § (8) bek. – **egészségfejlesztési prevenció program kiválasztásához** az intézmény vezetője beszerezte a Komárom-Esztergom Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Tatai Tagintézménye és az óvoda-egészségügyi szolgálat véleményét is.

Tata, 2025. 09. 02.

.....
védőnők

.....
óvodapszichológus

Az óvoda nevelőtestülete a pedagógiai programot magasabb jogszabályban biztosított jogai alapján, át nem ruházható jogkörében –(Nkt. 26. § (1) bek, és Nkt. 70. § (1)-(2) –döntési hatáskörében 141/2025. (IX. 2.) számú határozatával **elfogadta**.

Tata, 2025. 09. 02.

.....

a nevelőtestület nevében

A Tatai Bartók Béla Óvoda pedagógiai programjának módosítását Tata Város Képviselő-testülete 266/2025. (X.29.) számú határozatával **JÓVÁHAGYTA**.

Tata, 2025. 09. 02.

ph.

.....

Szijjné Mokánszki Natália

igazgató

K I V O N A T

**Tata Város Önkormányzat Képviselő-testülete
Humán és Ügyrendi Bizottságának
2025. október 29-én megtartott ülésének jegyzőkönyvéből**

**Tata Város Önkormányzat Képviselő-testület
Humán és Ügyrendi Bizottságának
266/2025. (X.29.) határozata
A Tatai Bartók Béla Óvoda pedagógiai programjának
jóváhagyásáról**

Tata Város Önkormányzat Képviselő-testülete Humán és
Ügyrendi Bizottsága jóváhagyja a Tatai Bartók Béla Óvoda
pedagógiai programját.

Határidő: 2025. november 10. - értesítésre

Felelős: Bányai Tihamér bizottság elnöke

K. m. f.

**Bányai Tihamér sk.
a bizottság elnöke**

**A kivonat az eredetivel mindenben megegyező:
Tata, 2025. november 04.**

Vargáné B. A. I.
**Vargáné Boda Anikó
hivatali ügyintéző**

